

The Project Gutenberg eBook of Kreikkalaisia satuja: Kirjeissä Suleimalle, by J. W. Calamnius

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kreikkalaisia satuja: Kirjeissä Suleimalle

Author: J. W. Calamnius

Release date: June 28, 2006 [EBook #18711]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KREIKKALAISIA SATUJA: KIRJEISSÄ SULEIMALLE

Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed

Proofreaders Europe

Kreikkalaisia Satuja.

Kirjeissä Suleimalle

kertoi J. W. C. [J. W. Calamnius]

Ensimmäisen kerran julkaissut
K. E. Holm 1875.

Saduista rikas muinaisuus tietää kertoa eräästä sfinxistä, joka ihmisten selitettäväksi esitti sen arvoituksen: mikä se oli, joka aamulla kulkee nelin jaloin, päivällä kahden, illalla kolmen. Kauan aikaa jäi tämä arvoitus selittämättä. Kreikkalainen oli se mies, jonka onnistui sitä viimein selittää.

Tämä merkitsee, että Kreikkalaiset tiesivät selittää luonnon ongelmoita. Kreikkalaisille oli avattu luonnon ihmeellinen kirja ja sen mystillisen verhon alla, joka heistä peitti luonnon salaista elämää, näkivät he lukemattomia henkisiä voimia ja aatteita. Luonto ei heistä ollut kuollut, se oli täynnänsä eläviä olentoja ja henkilöitä. Metsissä oleskelivat Dryadit eli metsän-Nymfat, vuorissa asuskelivat Oreadit eli vuori-Nymfat ja lähteiden sekä vesien syvyyksissä piileskelivät Najaadit ja Nereidit, lähde- ja vesi-Nymfat. Taikka jos silmiäsi loit taivasta kohden näit sielläkin samanlaisen elämän. Täällä jatkoivat mahtikas metsästäjä Orionin uljaita urostöitönsä, täällä itkeä surivat Hyadit veljensä kuolemaa ja heidän kyyneleensä valuivat satehena alas maan päälle, täällä elivät ennen onnettomat lempiväiset tähtinä onnellisempaa elämätä, kuin mitä ihmisinä eläneet olivat. Sanalla sanottu: Taivaat ja maat olivat henkisyttä täynnä ja kaikesta tiesivät Kreikkalaiset sadun kertoa. Yö-haukan kamoittavassa huuhaamisessa he kuuluivat Nyktimenen ääntä, joka synkeässä yössä huutaa valitti entisiä rikoksiansa. Satakielen laulussa he huomasivat Filomelan vaikeroitsevan; veri-pisaroissa, jotka tippuivat kallioseinistä he näkivät Nioben kyneleitä. Niinpä eivät voineet, ei kukkaa poimia eikä puun varjoon istahtaa ilman kuulemattansa näiden kertovan kohtaloansa.

Tästä ihmeellisestä satu-maailmasta ovat seuraavaisten kertoelmain aineet valikoimalla otetut. Karttamalla senkaltaista, joka loukkaa nykyistä siveydellistä kantaa on koitettu valita kaunihimpia ja mielekkäimpiä satuja, kuitenkin ilman ylenantamatta sitä muinaisuuden ominaista katsomustapaa, joka näille tämmöisille saduille juuri antaa niin mielyttävän ja omituisesti viehättävän värin. Ne ovat kuvaelmia jo rauenneesta maailmasta, joka vuosisatojen läpitse kangastaa kauniina, ihanteellisena ilmiönä, ja joka esthetillisen sievyytensä sekä rikkaan mielenkuvituksensa kautta tarjoo runsaita nautinnon aiheita kaikille, joilla vaan on runoudelle altis mieli.

Suurin osa seuraavista kertoelmista on ollut julkaistuna eri vuosikeeroissa aikakauskirjassa Kirjallinen Kuukauslehti.

Tekijä.

I.

Tettinki eli Heinäsirkka.

Tässä se sulla nyt on kertomus, jonka lupasin.

Sä muistat: oli lämpimänä päivänä heinäkuussa. Me astuimme vihannalle kedolle. Oli vähää ennen sitä hetkeä, jolloin aurinko on korkeimmalle en päässyt. Päivän kulta-silmä säteili kirkkaita, kuumia säteitä. Likeisestä metsästä kaikuivat lintujen viserteet, ja järven laineet kävivät leikkisillä rannan ruokojen kanssa.

Mutta viheriöitsevällä, avaralla kedolla oli oma kummallinen elämä. Täällä oli ääretön paljous hyönteitä ja pikku-eläviä, jotka vilkkaasti mennä riensivät ristin ristin kettoa, ja jotka olivat tänne ottaneet ikään kuin rakentaaksensa uuden pikku-maailman itsellensä. Kullan- ja hopean-kiiltävät kuoriaiset toimiskelivat täällä ykstotisessa innossa; täällä ahkeroinsi muurahainen, tuo ihmisen voittaja uutteruudessa; täällä kiipeilivät musta-pilkkuiset kulta-tertot ruohojen päihin ja laskeusivat sieltä lennolle. Hurja-ilossa hyörivät kukkien kauniit rakastajat, kaunosiipiset perhoset, tuoksuvassa kukkaistossa; totisemmalla mielellä lentelivät kukasta kukkaan hyrräilevät mehiläiset, suu siivet simassa. Ja koko tämä ilomaailma se riemuiten lauloi, lauloi kesäpäivän ihanuutta, lauloi kukin taitoansa myöten. Mutta korkeammalle kaikkia kaikui heinäsiikkain heleät äänet, ihan kuin pikkola-huilun säveleet hyvinvarustetussa orkesterissa.

Sinun teki silloin mieli nähdä näitä heleä-äänisiä laulajia, ja me rupesimme niitä kilpaa ajamaan, saadaksemme yhden kiinni. Mutta turhiinpa olisi yrityksemme mennyt, ellei yksi näistä olisi vahingossa tarttunut hattusi harsi-vaatteesen.

Nyt sait siis likemmältä nähdä heinäsiirukan. Sinua kummastutti sen hoikka rakenne ja soukat jalat. Mistähän heleät laulajamme näin ovat laihoiksi joutuneet, arvelit sä. Lupasin silloin sulle sen kertoa.

Tässä se nyt on kertomus. Nämä laulavat laihat olennot ovat, näet sä, nekin ennen olleet ihmisiä.

Siirrymme siihen aikaan, jolloin Muusat eli runottaret eivät vielä olleet olemassa, eikä siis mitään lauluakaan, sillä nämä ne laulun ja runouden jumalattaret ovat, joita ei laulua, ei runoutta. Muita jumaloita kyllä oli, ja nämä asuivat autuaallisessa rauhassa Olympossa, kuolemattomien taivaallisessa kodissa. Ihmisiä oli myöskin jo maailmassa. Nämä asuivat niinkuin ainakin maan päällä, eleskellen tavallista elämätänsä, mutta ilman laulutta ja runoutta, sillä näitähän ei vielä ollut.

Silloin tapahtui häät Olympossa. Itse jumaloiden korkea isä Zey nai näet taivaan jalon kuningattaren Junon eli Heran, ja tästäkö nyt loistavat pidot jumalain kodissa. Kaikki jumalat kutsuttiin ja tulivatkin saapuville. Kun sitten pidot ja jumalalliset juomingit olivat parhaillansa, kysyi Zey-isä muilta jumaloilta, oliko heillä jotain pyytää tai toivoa, niin hän sen nyt tahtoi täyttää. Nämä isälle vastaamaan, että kaikki oli niin hyvin luotu ja rakennettu, että tuskinpa olikaan enään mitään jälellä, mitä osaisi pyytää. Se vaan olisi suotavaa, että kun näin oli kaikki kauniissa järjestyksessä, hän heille loisi senkaltaisia jumalallisia olentoja, jotka sanan ja äänen voimalla ylistäisivät ja kiittäisivät kaikkea tätä kauneutta ja suloisuutta.

Tämä heidän tahtonsa sattui Zeyn mieleen, ja hän loi nyt Apollonin, runouden jumalan, runottarein johtajan, ja — Muusat, laulun jumalattaret.

Nyt tuli laulu, riemu ja tanssi Olympoon, jossa uudet jumalat saivat asuntonsa. Mutta eipä ainoastaan Olympoon tätä iloa tullut, vaan myöskin maan päälle. Sillä taivaan asujat tulivat usein maan päälle ja harjoittivat kanssakäymistä ihmisten kanssa. Niinpä tulivat Muusatkin maan päälle ja valitsivat itselleen rakkaaksi asuntopaikaksi varsinkin Helikoni-vuoren, jonka selänteellä olevassa Hippokrenea lähteessä he kylpivät, ja toimittivat suloiset kööri-tanssinsa.

Täältä kulkivat he sitten ympäri maata, tanssien ja laulaen, ja toivat iloa ja riemua ihmislapsille.

Mutta kun ihmiset kuulivat nämät oudot äänet, joita ei ennen oltukaan kuultu, täytti ihmeellinen tunne heidän sielunsa autuuden vavahduksella. Eihän he olleetkaan ikinänsä kuulleet mitään näin jumalallista. He ihan kuin joutuivat lumouksiin. Työnsä, rientonsa, itsensä, kaikki unohtivat he, kuuntelivat vaan uutta ilmestynyttä ihanne-ihmettä.

Näin suuri oli laulun voima.

Ihmisten joukossa oli muutamia, joidenka sielut olivat jumalalliselle ilmaukselle vielä aukeammat, kuin muiden. Nämä joutuivat vielä syvempään intoon, eivätkä voineet itseänsä siitä irroittaa. Heidän lumotut sielut rippuivat kiini laulun suloisissa sävelissä, ja ikään kuin sulivat yhteen näiden kanssa. Ja kun Muusat ja taivaallinen laulu kulkivat eteenpäin, niin seurasivat nämä ihmiset heitä vastustelematta, sillä koko heidän olemisensa oli heiltä unohtunut, ja laulu oli heidän sielunsa, heidän kaikkensa. Ja syömisen juomisen he unohtivat, nälkä ja jano ei tuntunut, heidän ruumiinsa eli lumottua elämää.

Mutta kun ruumiilta puuttuu ravintoa, se näännyy, kuolee. Niin kävi näidenkin ihmisten. Kun he ilman mitään luonnollisetta ravinnotta yhä seurasivat Muusain kulkua pitkin maata, nauttien ihanata laulua vaan, niin laihtuivat he ja näännyivät ja menivät päivä päivältä pienemmiksi, lyhyemmiksi ja hoikemmiksi. Ja viimein he kuolivat.

Mutta kun Muusat tulivat tuntemaan heidän ääretöntä intoansa ja ihastustansa ja siitä seurannutta kuolemaa, kävi niiden heitä sääli. He päättivät herättää heitä eloon takasin. Kuitenkaan he eivät voineet saada niille samaa ko'okasta ruumisvartta, mikä niillä alusta oli, kun olivat ihmisiä. Tämä ei ollut heidän vallassansa. Mutta elon voimaa voivat he takasin antaa. Ja näin syntyi silloin heinäsiirkkain suku, tettingit elikkä cikadit.

Mutta laulun jumalallinen sävel ei kuolemankaan kautta ollut näiltä kadonnut, vaan heti maailmaan taas tultuansa he muistivat taivaallisia ääniä, ja lauloivat sitä myöten kuin he niitä osasivat. Ja näin yhä laulavat he läpi elämänsä eikä lopu milloinkaan heidän riemu-laulunsa.

Ja tämä heidän loppumaton rakkautensa laulua kohtaan tuotti heille Muusain suosion, ja nämä tekivät heidät ystäviksensä maan päällä. Tästä riemuiten hyppivät heinäsiirkat nyt iloisesti paikasta paikkaan ja laulavat. Myöskin kuuntelevat he ihmistenkin lauluja. Ja kun he sitten kuolevat, pääsevät he Muusain tykö ja kertovat näille, mitkä ihmislapset laulua ja musiikkia rakastavat, ja näitä tekevät sitten Muusat ystäväksensä, ja suovat näille yhä enemmän suloa ja laulunhalua, muiden ihmisten niinkuin omaksikin ihastukseksi ja mielihyväksi.

* * * * *

Ja tämmöinen oli nyt tämä juttu.

Mutta, kuulen ma sun arvelevan, mistäs tulee se, että Kreikkalaiset olivat niin ihastuneet heinäsiirkkain lauluun, emmehän me pidä sitä niin erinomattain kauniina.

Tosiaan heidän kimeä äänensä ei niinkään herätä meidän ihastustamme. Toinen oli kuitenkin laita Kreikassa. Huomattava onkin, että mainitut tettingit elikkä cikadit eivät ole samaa lajia, kuin meidän tavalliset heinäsiirkat, vaan toista isompata[1]. Niillä on siivet, ja ne oleskelevat mielellään puissa ja pensaissa. Kun päivä kuumasti paistaa, hierovat ne alemmalla siipiparillansa rintaansa, ja aikaansaavat täten heleän ja kauniin äänen, minkä vanhat pitivät niin armaana, että he käyttivät sitä kuvaukseksi, kun tahtoivat oikeen kiittää ihmisäänen suloisinta suloa. "Hänen äänensä on ihana kuin tettingin ääni", oli Kreikkalaisissa oivallisinta kehumista.

[1] Cicada ornis Linn. cicada plebeia.

Puhelijainkin niinkuin myös kuuluttajain ääni verrattiin niitäkin tettinki-ääniksi, jolloin ei tarkoitettu ainoastaan äänien suloa, vaan myöskin selvyyttä ja heleyttä. Tässä tarkoituksessa käyttää maailman kuulu Homero tätä vertausta, kun hän, Iliadi kirjassaan kertoo miten Troialaisten vanhat ruhtinaat Priamo, Thymoites, Lampo, "sodan vesa" Hakataioni y. m. istuen skaijisessa portissa kehoittivat äänillä semmoisilla kuin tettinkien poikiansa ja nuorisoa urhollisesti taistelemaan maansa ja jumalainsa suojelukseksi. Itse olivat he näet liian vanhat ottamaan osaa taisteluun.

Näin "sokea runoruhtinas" kertoo.

Useat runoilijat ovat ottaneet tettingit varsin laulunsa aineeksi. Min esimerkiksi kultasuinen Anakreoni. Eräällä hänen runoelmista on nimenä "Tettinks", ja kuuluu näin:[1]

[1] E. A. Ingman'in suomennos.

"Sua, Tettinks, autuaaksi
Kehun, kun sä puun nenässä,
Ravinnoittu kastehelta,
Kuninkaan tavalla laulat.
Omas ompi kaikki tyyni,
Mitä maassa kasvoapi,
Mitä metsäkin tarjoopi.
Rakastettu maaväeltä
Sinä oot, et heitä haittaa;
Ja ihmeeksi ihmisille
Suven ennustat suloisen.
Rakas oot Runottarille,
Rakas Foibollenkin varsin,
Joka soiton antoi sullen.
Sua ei vanhuus vioita,
Maanlapsi laulavainen,
Veretön ja vaivatonkin;
Jumalainpa verta lienet."

II.

Heliotropi eli Päivänkukka.

Kuinka vanha on satu uskollisesta lemmestä?

Sen tiedät olevan yhtä ikuisen ensimmäisen uskottomuuden kanssa. Siitä hetkestä saakka, jolloin lempi ensi kerran petti, alkoivat ihmiset eroa tehdä uskollisen ja uskottoman lemmen välillä.

Päivänkukka kertokoon sulle historiansa. Se on satu uskollisesta lemmestä, lemmestä, jok'ei kuolemankaan kautta loppunut, lemmestä, joka on — ijankaikkinen, loppumaton.

Ei "kuolemankaan kautta" sanoin. Siitä havaitsetkin, että päivänkukka on aikansa kerran kuollut. Ja niin se onkin. Eri muodossa, ihmisenä, nuorena kauniina impenä, eli se aikansa, kuoli ja muuttui muuksi.

Tämmöinen on päivänkukan historia:

* * * * *

Klytie oli niitä puoli-jumalallisia olentoja, jotka kutsuttiin Nymfoiksi. Jumaloitten tavalla ravinnoksi nauttien ambrosiaa, ja ottaen osaa jumaloiden ja jumalattarien iloisiin tansseihin, eli Klytie elämänsä jumalallisessa autuudessa ilman surutta, ilman murheetta.

Sulolla ja hyvillä avuilla varustettuna niinkuin jumalalliset olennot ainakin, oli hän korkeille jumaloille rakas. Mutta varsinkin lempi häntä päivän kultainen jumala Apolloni, joka kullansädestävillä vaunuillansa kulkee taivaankantta ylös ja alas. Ja kaikesta sydämmestään lempi Klytie Apollonia takasin — kuka ei lempisi Hyperionin loistavaa poikaa?

Klytie oli päivänjumalan lemmityinen, ja tämä loisti lemmityisensä iloksi mitä kirkkaimmin.

Näin ei kuitenkaan kauan kestänyt.

Kulkeissansa taivaankantta idästä länteen havaitsi päivänjumala kerran Persian balsami-rikkaassa maassa erään ihmisistä syntyneen neitsyen, joka oli ihmeen kaunis. Nimensä oli Leukotoe, ja hänen oli maailmaan synnyttänyt hänen äitinsä Eurynome, jonka kauneuden maine oli verrattomasti suurin Persian laveissa maissa. Ja kun nuori Leukotoe alkoi kasvaa ja varttua, voitti hän kauneudessa äitiänsä

saman verran, kuin äiti ennen oli siinä kaikki muut ihmiset voittanut.

Tätä ihanata ihmislasta näki päivän säteilevä jumala ja tulistui niin hänen kauneuteensa, että hän tämän tähden liian varhain nousi idästä ja liian myöhään laski länteen takasin. Hänen kauneutensa rinnalla himmentyivät jumalalliset Nymfatkin, jopa itse Klytie. Apolloni unhotti tämän lemmityisensä, sillä suloinen Leukotoe oli nyt joutunut hänen silmänsä ainoaksi riemuksi.

Apolloni unhotti Klytien, mutta Klytie ei voinut unhottaa Apollonia. Hänen rinnassaan oli uskollinen mieli, ja hän lempi Apollonia yhtä paljon kuin ennen, jopa, jos mahdollista, vielä enemmänkin. Senpä tähden se koskikin sydämeensä kipeästi, kun hän havaitsi, ettei jumala enään häntä suositellutkaan samalla lemmellä, kuin ennen. Mutta kahta vertaa katkerammalta tuntui suru, kun hän viimein havaitsi että se oli uusi lempi, joka häneltä luovutti jumalan sydämen.

Mutta vieläpä syvemmälle piti piston tuntuman, kun Klytie näki, ken se uuden lemmen esine oli. Itse oli Klytie jumalallista sukua, ja Leukotoe — tuo uusi lemmityinen — ihminen. Hylätyn rakkauden lisäksi tuli vielä loukattu arvokin. Kuinka kiusallista tietää, että korkea päivän jumala kuolon-alaisen ihmislapsen tähden ylenkatsoi häntä, joka oli jumalallinen kuolematon Nymfa. Jos olisi se ollut joku hänen vertaisiansa, joka olisi hänet voittanut ja jumalan sydämen hänestä kääntänyt, niin eipä olisi suru niin katkeraksi käynyt, mutta nythän se oli vaan eräs maan kuoleutuva, lakastuva kukka. Tämä se koski vieläkin syvemmälle. Ja suru muuttui vähitellen katkeruudeksi, katkeruus kateudeksi, Klytie muuttui, kuten maan lapset sanovat, mustasukkaseksi.

Samaten kuin muutkin samassa tilassa alkoi nyt Klytie miettiä keinoa, millä saada jumalansa takaisin. Ensinkin oli Leukotoe Apollonista eroitettava ja neuvo keksittävä, mikä estäisi lempiväisiä toisiansa tapaamasta. Jos tämä saataisiin toimeen oli hän vakuutettu, että Apolloni taas niinkuin ennenkin palaisi hänen luoksensa takaisin. Ja muuta hän ei tahtonutkaan. Hän ei muutoin kantanut vihaa Leukotoeta vastaan, hän vaan kävi mustissa sukissa tämän tähden ja tahtoi sentähden vaan häntä erottaa Apollonista, ei muuta.

Tätä voittaaksensa päätti hän Leukotoen isälle ilmoittaa Leukotoen ja Apollonin keskinäistä väliä. Mitä hän päätti, hän myös teki. Hän ilmoitti asian.

Leukotoen isä oli kova ja ankara Orkamo, joka oli ruhtinaana Persian kaupunkien yli. Tämä Orkamo oli seitsemännessä polvessa jälkeinen Belon ikivanhasta suvusta, eikä hänelle ollut mikään kalliimpi, kuin korkean sukunsa moitteettomuus. Tämän moitteettomuuden hyväksi oli hän valmis uhraamaan kaikki, jopa itse perheensäkin.

Tälle ankaralle isälle ilmoitti Klytie Leukotoen ja Apollonin keskinäisen rakkauden.

Olla jumalan lemmityinen ja jumalata rakastaa takaisin oli aina suurin kunnia ja suurin autuus ihmislapsille. Mutta Orkamo ei uskonut Klytietä, kun tämä kertoi, että päivän ja runouden suloinen jumala, itse Apolloni, oli Leukotoen lempijänä. Paremmiin luotti hän niihin halventavaisiin kulkupuheisiin, jotka, kuten ainakin tahraten puhtahintakin, niin nytkin koettivat kaikki tehdä saadaksensa Leukotoen rakkauden huonoon huutoon. Näihin kulkupuheisiin pani hän sitä pikemmin luottamuksensa, koska tarkka huolensa jalon sukunsa hyvästä maineesta pakoitti häntä olemaan epäluuloisena ja epäileväisenä.

Julmasti suuttui kovaluontoinen isä. Ja kun hän oli yhtä pikainen toimissaan kuin ankara ajatuksissaan, niin hän ei kauan tuuminut, mitä hänen oli tekeminen. Hänen päätöksensä oli yhtä joutuisa kuin kovakin. Hän kaivatti syvän haudan, sulki lapsensa elävältä siihen, ja antoi luoda haudan päälle korkean kummun. Hänen puolisonsa ja tyttärensä hartaat rukoukset eivät mitään auttaneet.

Tähän julmaan loppuun oli Klytie syytön. Tämmöistä hän ei koskaan ollut aavistanutkaan, vielä vähemmin tahtonut.

Nyt oli Leukotoe poissa.

Mutta siltä ei suinkaan Apollonin lempi palannut Klytieen, niinkuin tämä oli sydämessään toivonut. Päin vastoin suri Apolloni syvästi Leukotoen kuoloa, ja kun hän ei voinut Leukotoeta herättää eloon takasin, niin hän säteillensä lämmitti hautakumpua ja kasvatti sen sisästä kalliin suitsu-pensaana, joka lavealle ilmaan levitti hyvän lemunsä.

Mutta Klytiestä kääntyi Apollonin lempi yhä enemmän pois. Tästä oli Klytie haikeimman surun omana. Klytien lempi ei näet ollut kadonnut. Päin vastoin oli se yhä syvemmälle hänen sydämeensä juurtunut, ja muuttunut hänen koko elämäksensä. Senpätähden kantoi hän vielä sydämessään toivon, jos kyllä heikon, että Apolloni kuitenkin viimein häneen kääntyisi.

Mutta kun Leukotoen kuoltua Apolloni yhä enemmän kylmeni häntä kohtaan ja vihdoinkin kohteli häntä

täydellä jäykkämielisyydellä, niin joutui armas raukka epätoivoon. Hän luopui toisten Nymfain seurasta, jotka koettivat häntä lohduttaa, ja läksi syvään öljyvuon-puistoon. Täällä hän sitten istui maahan paljaasen, kultaiset kihara-hapset levitetyinä ilmaan tuulien hajoitettavaksi, eikä muuttanut ollenkaan sijaa, vaan, itkettyneet silmät taivasta kohden luodut, hän ainoastaan päättänsä kääntämällä seurasi rakkaan päivänjumalan kulkua yli taivaankannen idästä länteen. Ja näin hän istui yöt päivät taivasalla yhtä mittaa yhdeksän vuorokautta ilman muutta virvoituksetta kuin kaste, joka hänen otsallensa laskeui, ja kyyneleet, jotka vuotivat pitkin vaalenneita poskia.

Kun näin hän nähtiin kymmenentenäkin vuorokautena istuvan samassa tilassa, samalla rakkaudella ja samalla uskollisuudella seuraten päivänjumalan nousua ja laskua, kävi jumalain ja jumalattarien häntä sääli, ja Apolloninkin sydän heltyi. Vaan kun hän ei enään saattanut häntä lempiä, tahtoi hän kuitenkin hänet pelastaa enempiä kärsimästä. Sentähden hän jumalain neuvon ja tahdon mukaan häntä muutti kukaksi, siksi kukaksi näet, jonka ihmiset tästä syystä kutsuivat *päivän kukaksi*.

Mutta lempeänsä ei Klytie uudessakaan muodossaan unhottanut, se kun oli muuttunut hänen koko olennoksensa. Samoin kuin ennenkin hän sentähden vielä nytkin kääntää kasvonsa Hyperionin säteilevätä poikaa kohden, katselee hänen loistavaa muotoansa, nautitsee hänen lämpöänsä ja seuraa hänen kulkuansa taivaankannella.

Ja näin tulee hän samalla uskollisuudella tekemään aina maailman loppuun saakka, ja tämä on satu Klytien ikuisesta lemmestä. Kun siis näet sitä pettämätöntä tarkkuutta ja uskollisuutta, millä päivänkukat parterrissasi seuraavat päivänkulkua, niin tiedät nyt, että niissä asuu Klytien henki ja että niitä johtaa loppumaton lempi.

Ja tästäpä Klytie-kukka onkin nimensä saanut. Sen kreikkalainen nimitys Heliotropi, merkitsee näet semmoista, joka päivään päin kääntyy. Samaa merkitsee myös meidän äidinkieleessämme ne lisäsanat, joilla päivänkukkaa koristetaan, kun sitä nimitetään "päivän kääntäjäksi" vieläpä "päivän noudoksikin".

III.

Hyacintti.

Kukilla on usein kumma näkö ja merkillinen muoto, joka muistuttaa mikä mistäkin meidän ihmismaailmaan kuuluvasta esineestä. Monta kertaa olet sinä maasta koettanut saada sen juuren, joka kuvaa "neitsy Maarian kättä" ja olet kummastellut sen säännöllistä käsi-rakennusta; "Kristuksen kyyneleitä" on sulla kamarissasi kukkiesi joukossa; ja sitä talonpojan-taltoa tuskin lienee kotiseuduillasi, jolla ei olisi "Aaronin parta" rippumassa akkunan keskipeleestä.

Niinpä näkyy myöskin useain kukkain lehdissä monenlaisia kuvia ja piirroksia, milloin selvempiä, milloin tummempia. Kuinka monta kertaa me esimerkiksi olemme koettaneet selittää hieroglyfit ketorvokkien kukissa sinun kukka-parterrissasi. Tämmöisiä kuvakirjaimia löytyy myöskin Hyacinttikukassa.

Tahdotko hyacintin historiata kuulla?

* * * * *

Hyakinto oli eräs nuorukainen Amyklossa. Hän oli niin erinomaisen kaunis, ettei ainoastaan ihmiset häntä ihailleet, vaan myöskin ijankaikkiset korkeat jumalatkin. Apolloni, runouden ja laulun jumala, ihastui hänkin ylen määrin Hyakinton kauneuteen.

Saadaksensa pitää kanssakäymistä hänen kanssansa, muuttihe päivänjumala ihmiseksi ja astui alas maan päälle Hyakinton luokse. He huvittelivat itseänsä nyt, ihmiseksi muuttunut Apolloni ja Hyakinto, diskos-heitolla, joka Kreikkalaisille oli varsin mieluinen huvitus, sillä siihen tarvittiin sekä voimaa että notkeutta. Diskos oli metallinen kiekka, jota koetettiin heittää mitä kaukaisimmaksi eteenpäin ennenkuin se maahan koski. Mihän se sitten alas putosi, siihen pantiin merkki.

Mutta pohjantuulen jumala, tuo tuima ja ilkeä Boreas, näki kateudella, miten molempain nuorukaisten keskinäinen ystävyys yhä enemmän karttui. Hänkin oli näet ihastunut Hyakintoon ja halusi hänen ystävyyteensä päästä. Mutta kun ei nähnyt voivansa kilpailla hänen suosionsa jalon päivänjumalan kanssa, rupesi hän Apollonia kadehtimaan. Hän ei kärsinyt sitä, että toinen jumala, kuka hyvänsä, paremmin kuin hän saavutti ihmisten luottamusta. Eikö ollut hän, Boreas, yhtä hyvin jumala

kuin Apollonikin, jos ei kylläkään niin korkea. Hän siis mietti kosta. Ja kun hän ei uskaltanut eikä liioin voinutkaan kostaa mahtavalle Apollonille, niin hän päätti kostaa viattomalle Hyakintolle.

Mutta kun jumala kostaa, niin kostaa hän ankarasti. Koko nuorukaisten keskinäinen olo oli tykkänään keskeytettävä.

Kerran olivat taas Apolloni ja Hyakinto yhdessä. Niinkuin ennenkin huvittelivat he itseänsä diskosheitolla. Suloinen Hyakinto oli käynyt kahta suloisemmaksi siitä verevästä elosta, jonka liikunto sai aikaan, kun hän diskosheittoa harrasti. Hyakinto oli vuorostansa vasta juuri diskonsa heittänyt, ja nyt oli Apollonin vuoro. Nähdäksensä kuinka kauas Apollonin diskos-kiekka lentäisi Hyakinto asettui kappaleen matkan eteenpäin, vähän syrjälle sitä rataa, mitä diskos-kiekan oli kulkeminen.

Vaan nytpä odottikin kadehtivan jumalan toimittama tuho.

Diskosheitto-rata kulki idästä länteen, ja eteläpuolelle tätä rataa oli Hyakinto asettaunut, kehoittaen jumalallista toveriansa heittämään hänen vuoronsa. Saadaksensa hyvän vauhdin heilutti Apolloni nyt diskos-kiekkaa pontevasti edes takasin ilmassa, teki ankaran ponnistuksen, ja kas! nyt lensi kiekka nuolena hänen kädestänsä.

Vaan nyt oli myös Boreas valpeellansa. Äkkiä vinkui tuima vihuri pohjoisesta, tarttui rientävään metalliekkaan kiini ja johti sen määrätystä radasta pois suorastaan Hyakinton päätä kohden. Se sattui kannallansa Hyakintoa otsakulmaan. Punanen verivirta purskahti haavasta. Hyakinto kaatui taapäin maahan — ja melkein samassa silmänräpäyksessä seurasi kuolema. Boreas läksi kiiruusti pakoon.

Ääretön oli Apollonin tuska ja epätoivo. Hän lankesi kuolleen nuorukaisen viereen, syleili häntä ja itki kuin ihminen.

Vaan ei mikään enään voinut kuollutta eloon herättää.

Ja kun Apolloni ei voinut herättää kuollutta ihmiseksi, tahtoi hän kuitenkin luoda hänet semmoiseksi elolliseksi esineeksi, joka hänen ystävyystään muistuttaisi. Hän muutti sentähden kuolleen ruumiin kukaksi, jonka hän pani kasvamaan siihen paikkaan, mihin rakastettu nuorukainen oli kaatunut. Ja tämän kukan lehtiin kirjoitti hän verellä Ai, Ay, 'Y, joka merkitsisi hänen murhettansa ja kaipaustansa. Ja sentähden havaitaan vieläkin näitä piirroksia sen kukan kupulehdissä, joka kantaa Hyakinton nimen: Hyacintti[1].

[1] Delphinium Ajacis, Linn.

Mutta jälkeen jätetyt sukulaiset ja ystävät surivat hartaasti Hyakinton kuolemaa, ja hänen muistoksi sääsivät hänen maakuntalaisensa juhlan, jonka kutsuivat "Hyakintia". Tämä juhla oli vietettävä kolme päivää perätysten, pisimpinä päivinä Hekatombeionin kuukaudessa. Ensimmäinen päivä oli murheelle vihitty. Neitsyet eivät silloin saaneet kantaa seppeleitä päässänsä, iloiset kiitoslaulut ja paianit olivat kielletyt, pitoja ei saatu pitää, eikä edes muuta ravintoa nautita kuin imelöitä kakkuja; kuolon-uhria toimitettiin manalan jumaloille. Toinen päivä oli Apollonille vihitty. Silloin oli juhlallinen ilo ja riemu. Kaikki nyt itsensä seppelöitsivät efeulla eli muuratilla; ylistyslauluja ja paiania veisattiin; laulukuntia kulki ympäri kaupunkia laulaen ja tanssien; huilut ja kitarat soivat; immet kulkivat pitkin katuja kauniisti koristetuissa vaunuissa; nuorukaiset pitivät hevosilla taisteluleikkejä Hyakinton kunniaksi; silloin heitettiin diskoskiekkaa, harjoitettiin kilpajuoksua täysissä aseissa y. m.

Ja niin pyhänä pidettiin tämä juhla, ettei kukaan saanut siitä poissa olla. Jos sattui sota olemaan silloin, kun tämä juhla oli vietettävänä, niin tehtiin joko rauhaa tahi aseiden seisahdusta vihollisen kanssa, jotta saatettaisiin niinkuin sopi viettää juhlaa kauniin Hyakinton muistoksi.

IV.

Syrinx eli Paimenpilli.

Istuessamme eräänä kesä-iltana mielipaikallamme kauniin harjun päällä, katsellen kuinka ilta-aurinko kullallaan kirkasteli alhaalla jalkaimme edessä levenevää laaksoa ja tyyntä järven pintaa, kuului arvaamatta paimenpillin ääni loittoa soivan laakson kaukaisuudesta. Sen soiva ääni kaikui monikerrottuna vuorien seinistä ja sointui erinomaisen hyvin seudun kesälliseen ihanuuteen ja illan hiljaiseen rauhaan. Eikä aikaakaan ennenkuin jo karjan iloinen ammominen ja kellojen soiminen,

yhdistyksen pillin säveliin, synnytti omituisen mieluisen maalais-soitannon. Paimen oli pillillensä kutsunut karjaa yhteen ja ajoi sitä nyt soittaen kotia tuohon punaiseksi maalattuun taloon, joka näkyi laakson suussa järven rannalla.

Kysyt, tiesinkö mitään kertoa paimenpillistä, jonka heleä, vähän alakuloiselle soiva ääni kuului niin erinomaisen kauniilta kesä-illan tyvenessä.

* * * * *

Tunnetko sä leikillisen, pukin-jalkaisen, partaisen Pan jumalan? Hänestä kertoo satu, että hän syntyessään oli niin ruma ja karvainen, että hänen imettäjänsä säikähtyneenä juoksi tiehensä. Mutta kun hän vietiin Olympon, mielistyivät kaikki jumalat kummalliseen rattosaan lapseen niin, että hän siitä sai nimensä Pan, joka merkitsee "kaikki", kaikki kun häneen muka mielistyivät.

Kuinka lieneekin tämän laita, niin on varmaa, että Pan jumala oli iloinen poika. Hän oleskeli metsissä ja samosi laaksoja ja vuoria. Hän rakasti iloista seuraa ja viihtyi sentähden vilkasten Satyrien ja Silenien parissa. Myöskin piti hän tanssista ja laulusta ja rakasti varsinkin tanssia Nymfain kanssa Mainalion ja Lykaion vuorilla tahi Pisan metsien tummuudessa. Ja kun hän seuroinensa ajeli pitkin metsiä ja yli kukkasien nurmien, tanssivat Oreadit hänen ympärillensä, laulellen ylistysvirsiä hänelle ja muille jumaloille.

Pan oli myöskin karjan jumala ja piti semmoisena huolta elikoista, ajoi karitsat luolain suojaan ja tappoi sudet ja muut karjalle haitalliset pedot vuoren kukkuloilla.

Metsässä kun piti hauskaa ja iloista elämää oli Panilla sen ohessa tapa säikäyttää ihmisiä. Sä tunnet sananparren: "paaninen säikähdys", jolla tarkoitetaan äkillistä pelkoa, jonka syytä ei voi selittää. Se on Panin tuottama säikähdys. Panilla niinkuin muillakin jumalilla on, näet sä, voima tehdä itsensä näkymättömäksi. Kun hän nyt joko tämmöisenä salaupi, tahi hiljaa hiipii puiden välitse, ja yht'äkkiä joko pensasta karistaa taikka puun-oksien lomista viuhahtaa, niin hypähdät sä kaiketi säikähtyneenä takaisin, ja se on silloin paaninen säikähdys. Mutta älä ole milläskään, ei hän tarkoita mitään pahaa, hän vaan leikittelee kanssasi, sillä hän on iloinen jumala.

Välistä voipi kumminkin paaninen säikähdys olla ankarampaakin laatua sitä myöden mitä Pan sillä tarkoittaa ja miten hän sen toimittaa. Niinpä kertoo vanha satu, että kun Zey ja uudet jumalat kävivät sotaa Titaneja eli Jättiläisiä vastaan, sai Pan käsiinsä raakun eli karinkaukalon ja aikaansaatti siihen puhaltamalla äkki-arvaamatta niin hirmuisen jyrinän, että Titanit kauhistuneina paikalla pötkivät pakoon.

Niiden Nymfain joukossa, joista Pan enemmiten piti, oli jumaloille mieluisassa Arkadiassa eräs Naias niminen Hamadryadi eli metsä-Nymfa, joka oli erinomaisen pulska ja komea. Naias oli hänen jumalallinen nimensä, mutta muut Nymfat kutsuivat häntä keskenänsä tavallisesti Syringiksi. Ei ainoastaan yhdesti, vaan monta monituista kertaa, oli tämä uljas neitsy pilkaksi kääntänyt Satyrien, Silenien, jopa itse Paninkin yritykset saada häntä heidän tanssipareihinsa. Nopeudellaan, sukkeluudellaan hän takaa-ajajia aina vältti, ja vastasi vaan pilkalla, kun häntä kehoitettiin osaa ottamaan heidän iloisiin leikkeihinsä.

Syringin ilo oli oleskella Artemiin eli Dianan kanssa, jonka seurueeseen hän kuuluikin. Tälle siveälle, puhtaalle jumala-immelle oli hän pyhittänyt elämänsä toiminensa päivinensä. Tämän seurassa metsästäen Syringi samosi vuoria, laaksoja, metsämaita, ajellen joutsellaan metsän nopsajalkaista viljaa. Ja kun hän näin muiden Nymfain joukossa kulki korkean Artemis-jumalan sivulla, niin olisi kaukainen katsoja miltei luullut häntä itse solakaksi jumalattareksi, ellei jumalattaren olisi ollut tapa jumalallisten hartiansa yli kantaa kultaista jousta ja kultaista viineä, kun sen sijasta Syringin joutsi ja viini oli koristetusta sarvesta. Näin jalon ja uljaan näköinen oli Syringi.

Kaunisten kumppaniensa seurassa eleli Syringi näin elämänsä autuaallisessa onnessa ja vapaudessa. Mutta Panin ja hänen lystikkäitten toveriensa vilkkaasta seurasta hän ei pitänyt lukua ollenkaan.

Kerran kun hän yksin palasi metsästyksestä Lykaion vuorelta, tapasi häntä Pan. Nymfa oli metsästäjäntären tavan mukaan helmoiltansa sonnustettuna, viini kauniilla hartioilla, joutsi kädessä. Metsästyksen oli hänen ihanoille kasvoillensa ajanut hempeän ruskon. Pukinjalkainen jumala, kun näki hänet, ihastui hänen kauneuteensa ylen määrin. Hän alkoi metsästäjäntärtä puhutella. Mutta tuskin oli hän saanut suustansa pari sanaa, ennenkuin hän jo havaitsi Nymfan olevan kaukana poikessa.

Hän saavutti hänen ja alkoi uudestaan rakentaa mairretta kanssapuhetta. Mutta yhtä nopeasti oli Nymfa taasen kaukana poissa. Kiihoitettuna vastustuksesta ja Nymfan pilkasta koetti Pan vieläkin häntä saavuttaa. Mutta nyt ei Nymfa enään seisahnut, vaan pakeni yhtä mittaa. Pan perässä. Peljäten mielestään ilkeätä jumalata lensi Syringi tuulen nopeudella eteenpäin. Tullaksensa vielä kepeämmäksi nakkasi hän joutsensa ja viinensäkin pois. Pan taas tulistuneena kiihkostansa ajeli yhtä nopeasti takaa.

Pan oli pukinjalkainen, mutta sentähden ei suinkaan hitaampi jaloiltansa. Päin vastoin. Vähitellen alkoi hän sentähden voittaa. Pelolla havaitsi kaunis Nymfa tätä ja koetti tehdä kaunomuotoisten nopeain jalkain nopeutta kahta suuremmaksi, kun, kauhuksensa, Ladonin leveä, laimea virta äkkiä esti häntä edemmäksi pääsemästä. Nyt ymmärsi Syrinki, ettei hän voinut välttää takaa-ajavaa Pania, joka jo kuului takana hengähtelevän.

Mitä tehdä?

Hänen tuumailunsa oli lyhyt. Rukoillen korkeita jumaloita pyysi hän päästä tästä elämästä ja — hypähti Ladoni-virtaan. Pan, joka tuli heti perässä ja jo luuli saavuttavansa Nymfan, ojensi käsivartensa vangitakseen hänet syliinsä. Mutta pitkiksupä venyivät pukinjalan partaiset kasvot, kun hän pulskan Nymfan sijasta sai syliinsä — kauniin solakan pilliheinän. Noudattaen Syringin tahtoa olivat, näet, jumalat tämmöiseksi muuttaneet siveän Artemiin Nymfan.

Kummastuneena seisoi Pan siellä kauan aikaa, huokaellen kadonnutta kaunokaista, kun hän kuuli vaikeroitsevan äänen, joka tuli pilliheinästä. Tuulten henget olivat puhaltamalla heinikkoon aikaansaattaneet tämän äänen.

Tästäpä älysi Pan tehtävänsä. Pilliheinästä laittoi hän itsellensä nyt huilun eli pillin, ja, siihen kun puhalsi, lähti niin erinomaisen suloisia säveleitä, että hän perin ihastui ja sen jälkeen aina piti pillin varsinaisena mieli-soittimena. Hän opetti ihmisiäkin käyttämään sitä ja erittäinkin niitä, jotka hoitivat hänen suojelemaansa karjaa, se on paimenia, josta pilli kutsuttiinkin *Paimenpilliksi*.

Kummako se sitten on, että paimenpillin äänet kuuluvat niin ihanilta, kun niin puhdas ja hempeä henki kuin Syringin siinä elelee?

V.

Arakne eli Hämähäkki.

Muutamana aamuna kun kävelimme lehti- ja katajapensaisin kasvettuneella joenrannalla sa kummastelit hämähäkkien ihmeellisiä verkkoja, joita ahkerat hyönteiset olivat kutoneet tiheästi pensastoon. Hieno aamukaste viipyi vielä yhtä hienojen verkkojen silmukoissa ja solmuissa, ja, kun nouseva aamu-aurinko näihin jakeli suopeita säteitensä, kimeltelivät pienet siistit verkot monenlaatuisimmilla väreillä.

Ihastuneena sä kysyit silloin, voinko ma selittää, miksikä ihmiset ovat niin häijyt, että he arastelevat ja pelkäävät jopa vihaavatkin hämähäkkejä, vaikka nämä osaavat kutoa noin sanomattoman taidollisia kudelmia ja vaikka ne ovat aivan hyödyllisiä eläviä. "Eihän", sa sanoit, "hämähäkit ole ihmisiä pahemmat, tekevähän ihmisetkin verkkoja — vaikk'eivät voi tehdä näin konstillisia — ja nauttivathan hekin saalistansa, kun saavat. Mitä pahaa siis hämähäkit ovat tehneet, että niitä vihataan?"

Jäin sulle silloin velkaa hämähäkin historian. Suoritettakoon velka nyt. Tunnet sanalaskun: "äkäinen kuin lukki" (hämähäkki), mutta voipi myöskin sanoa, kuten sitä joskus kuuleekin: "ylpeä kuin lukki", sillä ylpeys se on, joka on lukkia eli hämähäkkiä langettanut ja tehnyt semmoiseksi, kuin se nyt on, ja sen saat kuulla:

Maionian eli Lydian maassa, pienessä Hypepan kaupungissa, asui nuori neitsy, jonka nimi oli Arakne. Hän ei ollut korkeata sukua, sillä hänen isänsä, Kolofonilainen Idmoni, oli värjäri, eikä äitikään juuri ollut miestänsä korkeasukuisempi. Äiti oli kuollut.

Nuorelle neitsylle olivat jumalat sallineet erinomaisen kutomis-aidon. Nuoruudestaan saakka tottunut auttamaan isäänsä villan ruokossa ja käyttämisessä, oli Arakne niin tutustunut sen kaikkiin käytäntöihin, että hän pian omin käsin voi kaikki toimittaa. Ei kukaan osannut niin kauniisti kuin hän painaa villat kullan ja purppuran väreihin, ei kukaan osannut niin taitavasti kuin hän niistä tehdä kauniita kankaita. Jo hänen aivan nuorena ollessansa leveni hänen maineensa ja suureni suurenemistaan päivä päivältä. Pian hänen nimensä oli tunnettu yli Lydian kaikkien kaupunkien.

Mainetta seurasi kunnia ja kunnioitus.

Taidokkaan Lydian kaikista maan-ääristä, jopa ulkomaaltakin, tuli väkeä katsomaan kiitettyä kutojatarta ja hänen teoksiansa. Ja kun näkivät, millä erinomaisella taitavuudella hän käytteli raasia ja levitteli kihermiin kiertyneitä villoja; tahi kuinka kätevästi hän heiluttaa helskytti välisevää värttinää; tahi kuinka kutoneula välähdyksen nopeudella sukelti ylös alas kuteen läpitse, kylväen kultaa ja purppuraa jälkeihinsä; taikka kun he katselivat tukkuihin kääntyitä jo valmiita kankaita, joihin oli ihanoilla väreillä kudottu kaikenlaisia kuvaelmia maasta ja taivaasta — taideteoksia semmoisia, jonka vertaisia ei yksikään ihmisen lapsi voi kutoa —, niin syntyi tavallisesti ihastuksen huuto nuorisossa, vaan vanhat sanoivat: se on varmaan itse Pallas.

Mutta hänen maineensa ei jäänyt ainoastaan ihmisiin, vaan tuli tunnetuksi itse korkeille jumaloillekin, jotka pitivät häntä arvossa ja iloitsivat hänestä, sillä kuolemattomat iloitsevat ihmislasten toimeliasuudesta ja taiteellisuudesta. Enimmiten iloitsi siitä itse Pallas, toimen, taiteen ja viisauden sinisilmä jumalatar. Näin tulivat myöskin jumalalliset Nymfat Tmoolo-vuoren varjokkaista luolista usein, kun olivat kylpeneet Paktolan eli Kultavirran vilppaissa vuolteissa, Araknen luokse, katselivat valmistuneita kankaita ja ihmettelivät näihin kudotuita kuvaelmia.

Mutta kuinka kauan voi ihmislapsi kantaa tällöistä kunniaa turhamieliseksi muuttumatta? Arakne oli tomun lapsi, heikko kuin muutkin, eikä voinut varjella sieluansa puhtaana, viattomana. Ylpeyden turmeleva henki pääsi kauniisen taidenieikkaan.

Mitä enemmän hänen taitonsa suureni, sitä enemmän suureni myös hänen itseensä-luottamus; mitä enemmän hän havaitsi itsensä ihailluksi, sitä enemmän hän joutui itserakkaaksi. Katselijain kiitokset ja ylistykset ylläpitivät ja yhä kiihoittivat itserakkautta. Sen sijaan että hänen nöyrästi olisi tullut odottaa mitä sanottaisiin hänen teoksistaan, hän alkoi *tahtoa* kiitosta; sen sijaan että hän ennen, kun joku ylisti hänen kutomiansa, oli ujosti punastunut ja itsestäänsä kääntänyt ansion jumaloille, mitkä olivat hänelle sallineet semmoisen taidon, hän alkoi nyt *vaatia* itselleen ylistystä, ja unhotti vallan, että se vaan on jumalat, jotka semmoista ihmisille suovat.

Ja yhä edemmäksi hän vaelsi turhuuden tietä. Pian hän ei ollenkaan tahtonut enään kuullakaan jumaloista ja heidän taidoista; missä olivat he näyttäneet, että muka voivat kutoa kuin hän?

Kun sentähden kerran taas Nymfat Tmoolon vuoriloista kävivät häntä tervehtimässä ja he oikein häntä ylistääksensä sanoivat, että hän kutoi niin ihanasti kuin jos taiteen korkea jumalatar Pallas itse olisi häntä opettanut, lausui hän närkästyen, voimatta hillitä ylpeätä mieltänsä: "Pallas! — ei ole Pallas mulle mitään opettanut, eikä jumalatar voikaan kutoa niin kuin minä!"

Itseluuloisuus, kuinka kauaksi sä ihmisiä viet; ylpeys, kuinka hurjaksi sä kuolevaisia teet: Arakne, kuolon-alaisten vanhempain synnyttämä, isoilee Zeyn-sukuisen Pallaan rinnalla!

Kauhistuneina katosivat Nymfat Tmoolon viini-vuoriin.

Mutta Arakne istui paikallansa entistään vielä pöyhkeämpänä, ylpeili kätensä teoksista, ja kertoi kaikille, joitten vaan teki mieli kuulla, ettei hänen vertaistansa ollut ei taivaassa eikä maan päällä. Tällöistä kuullen katsoivat nuoret vanhoihin, epäyksissään mitä arvella tänkaltaisesta itsensä ylistämisestä, mutta vanhat pudistivat päätään ja läksivät pakoon sanoen: "ylpeys käy lankeemuksen edellä; rangaistuksi tulee mi pöyhistelee jumalien vertaisena".

Ja kuten vanhat sanoivat, niin kävikin.

Kerran kävi Araknen tykönä eräs vanha vaimo. Koukistunut oli iäkäs vartalo, valkeita hapsia riippui ohimoilla. Vanhus tuli Araknen viereen, missä tämä kangastuolissansa istui. Hän ihasteli kaunista kangasta ja sanoi samaten kuin Nymfat olivat sanoneet ja heidän mukaan kaikki muutkin, että Pallas itse varmaan oli hänelle oppia antanut, koska kudemat näyttivät melkein jumalallisilta.

"Pallas" ja taasen "Pallas"! — tämä vihastutti Araknea syvästi, ja hän nuhteli vanhusta kovilla sanoilla: Missä oli siis Pallas osoittanut, että hän muka voi kutoa niin hyvin? ei, vaan hän, Arakne, oli jotain näyttänyt, ja samaten kuin hän ihmisistä oli etevin taidossaan, samaten voitti hän taidossa myöskin itse jumalat.

Hämmästyttä kuvasteli vanhuksen kasvot, kun hän tällöisiä sanoja kuuli. Hän tahtoi pöyhistyntä oikaista, korotti sentähden ääntänsä ja virkkoi: "Iän kanssa ei seuraa suruja ja murheita paljaastansa, vaan myöskin kokemusta. Älä siis ota pahaksuakses neuvoani, sillä paljon olen maailmassa nähnyt. Niin tiedän mä myös yhtä: missä ihmiset ovat hurskaita, siinä ovat korkeat jumalat suopeita, mutta missä ihmiset ylpeilevät, siinä jumalat vihastuvat. Uljaile vaan mieltä myöten olemalla ihmisten joukossa etevin, mutta väistä jumalatarta, älä pyri hänen rinnallensa, vaan ano häneltä anteeksi ajattelemattomat sanat, ja, usko se, anteeksi-saamista hän ei sulta kiellä".

Tätä kuullessaan Arakne punastui — ei hävystä, vaan vihasta. Silmänsä kiiltivät tulisina, tuskin voi

hän kättänsä hillitä:

"Köyhänä tulet sinä tänne" — huusi hän vanhukselle — "köyhänä terveestä järjestä ja vanhuuden heikontamana; paha on elää liiaksi kauan. Saarnaa oppisi tytöillesi ja pojillesi, jos niitä semmoisia sulla on. Minä sun oppiasi en tarvitse, voin itse antaa oppia itselleni. Älä myöskään usko, että tuhmat sanasi olisivat ajatustani muuttaneet, ei, minä pysyn lausutuissa sanoissani. Miks'ei tule Pallas tänne? Miksikä pelkää hän kilpailla kanssani julkisessa kilvassa?"

"Hän tulee, usko se", vastasi vanhus, kääntyi Araknesta, oikaisi itsensä pystyyn niin että hän muodoltaan tuli suurien jumalien näköiseksi, ja katosi.

Vanhus ei ollut kukaan muu kuin Pallas itse, joka oli ottanut ihmismuodon, koettaaksensa kuinka kauas Arakne menisi julkeudessansa.

Ja hän tulikin takaisin korkean jumalattaren muotoisena, suuren jumalattaren näköisenä, Nymfojen palvelemana, monilukuiset jumalalliset olennot ympärillensä. Arakne pelästyi; tumma rusko leveni hänen kasvoinsa yli, mutta katosi äkkiä tulena syöpyvänä.

Ihmisluento, ken selvittää sinun vastakohtiasi: Sokea ylpeys esti Araknea lankeemasta alas jumalattaren etehen, esti häntä anteeksi pyytämästä. Vaikka salainen kauhu häntä värisytti, hän pysyi turhamielisessä päätöksessään kilpailla itse jumalattaren kanssa.

Niin oli siis asia selvään todistettu; ei edes Pallas jumalatar, läsnäolleen olympisessa kirkkaudessaan, voinut häntä enään oikealle johtaa. Se ei siis ollutkaan kevytmielisyyden varomattomia sanoja, vaan se oli sydämmen täysi paatumus.

Miten rankaisevat jumalat semmoista hurjaa röykkeyttä?

Pallas otti sukulan ja koski sillä Arakneen; hapsat, nenä, korvat katosivat, pää ja vartalo kutistuivat, sormet muuttuivat jaloiksi, ja taidokkaan maionialaisen immen sijasta mateli suuri hämähäkki laattian yli ja katosi kattoräystänsä alle.

Näin rangaistiin Arakne.

Mutta taidollisuuden antoi Jumalatar hänen pitää. Sentähden kutoo hän vielä taidollisia ja hienoja kudelmiansa, mutta eivät ihmiset niihin ihastu niinkuin entisiin, vaan, missä hän on niitä laskenut ihmisten tiehen, siellä ihmiset päin vastoin pyyhkivät ja särkevät ne pois. Ei myöskään ole entinen ylpeys hänestä lähtenyt, vaan lisäksi on hän vielä tullut vihaiseksi ja äkäiseksi. Kun sentähden nuo pienet lenteleväiset hyönteiset tulevat ihmettelemään noita hänen konstillisia kudelmiansa ja silloin tarttuvat hänen verkkoihinsa, niin heti hyökkää hän piilostansa niiden päälle, imee heidän veren suuhunsa ja poistaa ne sitten pois verkoista.

Ja kaiken tämän tähden tuntuu hän ihmiselle vähän harmittavalta, vaikka hän muutoin ei ole mikään vahingollinen, päin vastoin hyötyäkin tuottava olento.

VI.

Alkeste.

Oli eräs noita Pohjolan suloisia valo-iltoja, jolloin yö on vaan päivän jatkona.

Tapa ja taipumus oli meidät taasen saattanut tuohon juhlallisen kauniisen saareen, sinne missä kuolleet vaivoistansa lepäävät ja kumeat kuuset humisevat molempain meidän vanhempaimme hautojen ylitse. Saaren kummallakin puolella kohisevat kosket yhdistivät syviä säveleitään illan juhla-sointuun. Säteilevän purppura-meren ympäröimänä viipyi vielä päivän kulta-kerä punertavana taivaan rannalla, ikään kuin epäillen pitikö rannan alle laskeuman, koska niin pian kumminkin oli nouseminen. Epäilivät niin ikään laulu-lintuset puun oksilla, oliko nyt yö vai päivä. Makuusalle valmistautuen he, päät kallellaan, tirkistelivät laskeuvaa aurinkoa, mutta eivät malttaneet olla pikku viserrettä silloin tällöin visertelemättä.

Palajaminen ei ollut mieleemme; astuskelimme vitkaan. Ja ennenkuin olimme rantaan päässeet, oli jo päivä uudestaan noussut taivaan rannan yli ja levitti nyt säteillensä niin ihmeen kummallisia, monenkaltaisia valo-värejä ristien huippujen ympäri, että hämmästyen seisahduimme ihmettelemään.

Oli ikään kuin uuden-elon aamukoite, joka kirkasti kuoleman tummia yö-majoja, ennustaen heillekin nousevaa päivää.

Kuolleet jälleen nousevat. Kansojen kuvitus tätä kuvailee monenlaisessa eri muodossa itsekunakin kansan eri luonteen mukaan. Mutta tietävätpä tarut siitakin kertoa, että kuolleet joskus palajavat vielä tähänkin samaan elämään, jonka he jo kerran ovat jättäneet. Tätä kertovat Kreikkalaiset Alkestestäkin.

* * * * *

Alkeste oli Jolkon kuninkaan, Peliaan tytär Thessaliassa. Hänen äitinsä nimi oli Anaxivia.

Alkeste oli nuori ja kaunis, ja, mikä vielä parempi oli, hän oli siviä ja hurskas. Hänen maineensa olikin levinnyt lavealle koko Thessalian maassa vieläpä ulommaksikin, ja moni kuninkaallinen kosija kaukaisilta mailta oli koettanut onneansa, saadaksensa omakseen tätä kirkasta helmeä. Mutta ei kenkään voinut täyttää niitä ehtoja, jotka tähän vaadittiin: voittaa immen suosiota ja valjastaa vaunut jalopeuroilla ja metsäkarjuilla, jotka olivat Thessalian metsästä pyydettyvät. Tämä oli, näet, isän järkähtämätön tahto.

Feren kaupungissa, Thessalian pelasgillisella tasangolla, eli tähän aikaan ruhtinaallinen nuorukainen, nimeltä Admeto. Hän oli niin kaunis, että häneen itse jumalatkin mieltäytyivät, ja varsinkin oli hän tuon loistavan valo-jumalan Foibo Apollonin lemmityinen. Myöskin oli hän uljas ja urhea. Satu tietääkin hänestä kertoa, että hän otti osaa tuohon vaaralliseen, saduissa ylistettyyn kalydoniseen metsästyksen sekä argonautiseen sotaan. Hänen isänsä Feres oli Feren kaupungin hallitsija.

Maine kuninkaantyttären erinomaisesta kauneudesta ja siveydestä oli Admetonkin korviin joutunut, ja hän päätti hänkin lähteä neitoa kosimaan. Ja erehtyikö vai ei, mutta niin kait hänestä näytti, että siveä neito häneen katseli ihan toisilla silmillä kuin muihin kosijoihin. Tämä hänen uskaliaisuuttansa yllytti. Mutta kuinka yrittikin, kuinka monta kertaa olikin henkensä menettää koettaessaan tuota toista ehtoa täyttää, niin hän ei vaan onnistunut; jalopeurat ja metsäkarjut oli mahdoton saada vaunujen eteen valjastetuiksi.

Vihdoin kun huomasi kaikki yrityksensä turhiksi, hän raskaalla mielellä palasi kotiinsa takaisin. Mutta hempeän neidon ihana kuva poltti kovasti hänen sydäntänsä; kaunis nuorukainen surkastui.

Admetolla oli ystävä, joka tällä erää paimenena kaitsi hänen karjaansa. Hän oli vartaloiltaan ja käytökseltään niin korkea ja jalo, kuin olisi hän joku ihmiseksi pukeunut jumala. Kaikki naapurit he arvelivatkin, ettei paimen voinut olla kenkään muu kuin itse karjojen korkea hallitsija, Hermes jumala. Sillä sill'aikaa kuin tämä paimen oli Admeton karjoja kainnut, olivat ne niin suuresti karttuneet, että olivat lihavimmat ja lukuisimmat kaikista, ja kun metsän pedot muita karjoja raateli, niin eivät Admeton karjoissa vohlaistakaan koskeneet.

Tälle ystävällensä Admeto suruansa valitti. Paimen heti hänen mieltänsä rohkaisemaan, lupasi apuansa, ja niin päätettiin yhdessä lähteä uudelle kosija-matkalle.

Ja nytpä havaitsikin Admeto, ettei jalo paimen ollutkaan kenkään muu kuin korkea jumala. Se oli itse Apolloni, joka, saadaksensa sitä useammin olla rakkaan Admeton parissa, oli paimeneksi muuttanut.

Tämän avulla Admeto Thessalian metsissä kahlehti jalopeurat ja metsäkarjut, eikä aikaakaan ennenkuin nämä seisovat vaunujen valjahiissa niin kesyinä kuin virmaiset ratsut ainakin.

Yhdessä Apollonin kanssa hän oudolla juhdallansa nyt ajoi Peliaan palatsiin, jonka asujat kauhulla katselivat kauhistavaa näköä.

Mutta määrätty ehdot olivat nyt täytetyt, eikä muuta: Alkeste tuli Admeton puolisoiksi ja nuori parikunta eleskeli sitten Feren kaupungissa, tavattoman ja harvoin nähdyn onnen omina. Apolloni yhä Admeton karjoja kaitsi.

Mutta vaikka Admeto näin oli mahtavan jumalan erinäisessä suosiossa, hän ei kuitenkaan voinut välttää sitä kohtaloa, joka kullekin ihmiselle säädetty on. Ja Apolloni, vaikkapa jumalakin, ei voinut toisten jumalain oikeuksia polkea eikä heidän tointansa häiritä.

Jumalallisten olentojen joukossa oli, näet, Moirillakin tärkeät tehtävänsä. Moirat olivat kohtalon kovat ja tarkat, lahjoamiselle ihan mahdottomat jumalattaret. Luvultansa kolme, oli heillä itsekullakin oma virkansa. Heti kun ihminen syntyi, rupesi, näet, Klotho-Moira syntyneelle elämänlankaa kehräämään. Tätä lankaa sitten Lakthesis-Moira jakeli ja mittasi itsekullekin ihmiselle sen mukaan, miten pitkä kunkin elämä oli tuleva. Ja vihdoinkin elämän-juoksu oli loppuvaksi määrätty, silloin kolmas Moira Atropo leikkasi ihmisen elämän-langan poikki ja se ihminen silloin joutui Tuonelan omaksi, se on: lähti Haadekseen. Näin oli ijankaikkisuudesta säädetty, eikä sitä voinut välttää, ei kuningas eikä liioin

kerjäläinensä.

Nyt oli Admetonkin elämän-lanka loppumaisillaan; hän sairastui. Silloin läksi, Admeton tietämättä, Apolloni Moirain luo ja pyysi, että hänen lemmikkinsä pääsisi kuolemasta. Mutta Moirat olivat järkähtämättömät, ja Atropo jo valmistihe lankaa leikkaamaan. Hartailla rukouksillaan korkea jumala ainoastaan sen saavutti, että Admeto pääsisi kuolemasta, jos hänen kuolinhetkellensä joku hänen omaisistansa tarjousi kuolemaan hänen sijastaan.

Tämän ehdon Moirat hänelle myönsivät, koska tiesivät, ettei kukaan ihminen ennen aikojaan halunnut Haadeksen kamaliin kammioihin.

Tällä lupauksella Apolloni kiirehti takaisin Admeton palatsiin, jossa haikea suru jo oli vallalla. Admeto makasi kuolin-vuoteella miemoksissaan. Hänen omaisensa seisovivat vuoteen ympäri kyyneleitä vuodattaen, valitushuutoja kajahuttaen.

Ja nytpä sai huomata, kenenkä rakkaus oli syvin ja puhtain. Admeton isä, joka oli haudan äärellä hapuileva vanhus, epäsi kuollaksensa poikansa sijasta. Äidin rakkaus ei sekään ollut tarpeeksi voimallinen saattaaksensa emoa kuolemaan oman lapsensa edestä. Mutta puhtaalla innostuksella tarjosi vaimo henkensä alttiiksi rakastetun puolisonsa pelastukseksi. Häntä ei kuoleman kauhut voineet epäilyttää.

Moirain määräämä ehto täytettiin ja heidän lupauksensa kävikin toteen: Atropo-Moira leikkasi Alkesten elämän-angan poikki, mutta jätti Admeton langan leikkaamatta, Alkeste kuoli ja Admeto toipui.

Mutta Admeton suru ja epätoivo, kun hän sai kuulla mitä oli tapahtunut, oli ääretön. Ei voinut sekään häntä lohduttaa, että koko Thessalian maa häntä ylisti siksi mieheksi, jolla oli ollut uskollisin, hurskain ja alttiin vaimo maan päällä.

Mutta jumaloilta ei ole mitään kätkeytynä; ja niinkuin he pahaa kostavat, niin myöskin palkitsevat hyvän. Jumalat pitivät korkeassa Olympossa neuvoa, miten palkita Alkesten uskollisuutta. Ja neuvottelun päätös oli se, että Olympolaisten sanansaattaja, siipi-jalka Hermes jumala, lähetettiin kuoleman maan-alaiseen valtakuntaan, Hadekseen, rukoilemaan, että Alkeste päästettäisiin takaisin elämään. Hadeksen kuningas Plutonin korkea puoliso, tuo mainio Persefone, liikutettuna Alkesten hurskaudesta, olikin valmis tähän myöntymään; hän teki vielä senkin kunnian Alkestelle, että hän itse saatti häntä pois Hadeksen ilottomista tuvista elämän-iloon takaisin.

Admeto eli sitten uskollisen Alkestensa kanssa jos mahdollista vieläkin onnellisempana. Ja kun pian sen perästä Admeton isä ja äiti kuolivat, niin tuli Admeto isänsä jälkeen Feren kuninkaaksi ja Alkeste kuningattareksi, jonka vertaista ei muualla.

Ja mihin maailman ääreen levenikin maine Alkestesta, niin häntä ylistettiin koko sukupuolensa valioksi, ja jumalille uhrattiin kiitos-uhria, kun olivat niin erinomaisella tavalla uskollisuutta palkinneet. Sillä Hadeksesta palanneeksi ei tietty ketään muuta, kuin ani-harva. Mutta Alkestelle avasi hänen hurskautensa ja vilpittömän uskollisuutensa Hadeksen muille iki-suljetut portit.

VII.

Ekho elikkä Kaiku.

"Kuule, kuinka kaikuu!" olet sinä usein ihastuksella huudahtanut, kun näkymättömät henget vuoren rotkoista tahi metsän tummuudesta ovat kerranneet ääntä eli jyminää, joka kuuluu sinun likelläsi. Ja ihanahan kaiku on, kun se kaukaa vastaa nuorison iloisiin lauluihin, metsästäjään kajahtaviin torviin taikka ylpeän juhla-saaton riemuisaan ryminään.

Kaiku on usein yhdenkaltaisuuksensa tähden ihmis-äänien kanssa oikein peloittavainen. Muistan hyvin vielä tuon viileän Elokuun-illan, jolloin hiljaa soutilimme järven tyyntä sinikalvoa. Kirkas kuu jakaeli hopeaista rikkauttansa niin runsaasti, että sanoit haluavasi ainoastaan sadannen osan tästä rikkaudesta, voidaksesi sinä vuorostas jakaella sitä armaalle kansallesi. Veneemme oli tullut tuon korkean, rannalla kohoavan vuoren juurelle, ja jyrkkä kallio-seinä kertasi nyt sanojasi niin peloittavalla tarkkuudella, että selvään näin, kuinka hento olentosi vavahti.

"Se oli varmaan ihmis-henki, joka vuoresta vastasi", sanoit sinä vielä liikutettuna, kun maalle olimme laskeneet. Ja todellakin, ihmis-henkihän se on.

Kaiku on kuitenkin sen ohessa yhtä usein ilokas, leikitteleväinen ja pilkallinen. Riemua jos lasket, niin riemahtaapa kaikukin; laulua jos virität, niin virittääpä kaikukin, ja lorua jos lörpöttelet, niin lörpöttääpä kaikukin.

Senpä tähden koko kaiku välistä on sinulle näyttänyt suulaalta naiselta eli tytöltä kielekkäältä, joka ilman aikojansa pajattelee. Ja niinpä se onkin; Kreikkalaisilla on hänestä tällainen satu:

* * * * *

Ekho (Kaiku) oli Oreadi eli vuori-Nymfa Boiotian maakunnassa suloisessa Hellaassa. Hän oli iloinen ja kaunis, niinkuin jumalalliset olennot ainakin, mutta sen ohessa myöskin leikillinen ja niin puhelias, että hänen kauniit toverinsa kutsuivat häntä "moni-puheiseksi". He pitivät hänestä kuitenkin hänen ilomielisyytensä tähden jopa hellittelivätkin, sillä sukkelan kielensä kautta oli hän usein tilaisuudessa heitä auttaa.

Nymfat olivat, niinkuin tiedät, puoli-jumalallisia olentoja, joidenka elämä oli autuaallista riemua ja työttömyyttä vaan. He rakastivat iloa, laulua ja tanssia. Sentähden oli heidän seuransa varsin mieluinen kaikille, itse jumaloillekin. Sillä samaten kuin kuolon-alaiset, rakastivat kuolemattomatkin suloisia tansseja, lauluja ja riemullista iloa. Niin tuo lystillinen ruma Pan-jumalakin. Kun tämä oli saanut valmiiksi sulo-äänisen huilunsa, jossa Syrinki-Nymfan henki eli, ja, tätä mieluisaa soitinta soittaen, kulki vuoria, laaksoja, niin silloinpa iloisat vuori-Nymfat tanssivat hänen ympärillensä, yhdistivät heleät äänensä hänen soitantoonsa ja lauloivat hänen kunniakseen jumalallisia ylistysvirsiä.

Mutta eipä yksistänsä Pan mieltynyt vuoren-neitojen ilohon. Itse taivaan korkea isäkin, Zey Olympolainen, lievitti monta kertaa raskaita hallituksensa huolia, ottaen osaa soreain Nymfain seuroihin. Hän ilahutti silloin kuninkaallista sydäntänsä katsellen kaunokaisten armaita kööri-tansseja, kuunnellen heidän riemu-laulujaan. Ja joskuspa saattoi tapahtua, että jumalain korkea isä niin riemastui näistä ilokisoista, että hän, hetkeksi unhottaen olympillista majesteettiansa, itse ylhäisyydessään otti osaa jumalallisten neitsyjen riemuihin ja tanhueli heidän parissansa. Ihanat immet olivat silloin ylin määrin ihastuneet pilvein-johtajan suopeaan armoon.

Mutta yksi oli, jota tällainen käytös ei ollenkaan ihastuttanut. Se oli taivaan jalo ruhtinatar, korkeamielinen Hera elikkä Juno. Ei hän voinut kärsiä sitä, että hänen korkea puolisonsa huvitteli itseänsä puoli-jumalallisten Nymfain seuroissa, hän joka oli korkein jumalallinen olento, taivaan ja maan herra, jumaloiden ja ihmisten luoja, luonnon ikivaltias ja hallitsija. Ja mikä paha huhu siitä voi nousta, että Olympon ruhtinas etsi huvitusta Olympon ulkopuolelta!

Kaikin mokomin oli tämä estettävä.

Tähän tarkoitukseen hän koetti äkki-arvaamatta ilmestyen hämmästyttää puolisoansa, kun tämä oli Nymfojen seurassa. Mutta turhaanpa hän koetti heidän tanssi-kisoihin päästä kenenkään huomaamatta. Joka kerta kuin hän jo luuli pääsevänsä tarkoituksensa perille, oli vilkas Ekho hänen tiellänsä viivytellen häntä vilkkaalla puheliaisuudellansa, siksi että kaikki Nymfat ennättivät hajota ja tulen-leimahuttaja palata takasin Olympon.

Näin kävi useita kertoja. Aina oli kielekäs Ekho hänen tiellänsä.

Viimein ei ollut Heralla muuta neuvoa, kuin toimittaa Ekho pois tieltä. Ja niin hän tekikin.

Kiivastuneena monista yrityksistänsä, jotka Ekho aina teki turhiksi, otti Hera häneltä pois puhe-aidon, jättäen sitä hänelle ainoastaan sen verran jällelle, että hän voi matkia toisen viimeisiä sanoja, mutta ei itsestään virkata yhtään sanaa, eipä edes antaa mitään ääntäkään.

Tällaisen rangaistuksen sai Ekho. Ja että se tuntui kovalta semmoiselle, joka oli tottunut aina puhumaan, aina kieltänsä liikuttamaan, sen arvaa jokainen. Halu puhumaan, näet sä, ei kadonnut taidon kanssa. Se yhä pysyy hänessä. Senpä tähden liehuu hänen halukas henkensä kaikkialla, saadaksensa kuulla jotain ääntä, jota hän heti matkii.

Sillä matkimis-halunsa ei rajau ainoastaan ihmisten puheisin. Ei, kaikkia ääniä hän kertaapi. Ihmisiä hän kyllä ei enään voi pettää, mutta välistä onnistuu se hänelle eläinten suhteen. Tästäpä esm. tulee, että välistä saapi kuulla koirien hurjasti haukkuvan ja haukkuessaan kiihtymistään kiihtyvän ihan silmittömiksi, vaikk'ei siihen voi mitään syytä havaita. He haukkuvat silloin Ekhoa, jota he luulevat ilkeäksi ärsyttäjäksi, joka tahallansa tahtoo heitä pilkata. Ja ovatko he siinä asiassa niin peräti väärässäkään?

Kuinka lieneekään: Ekho sai rangaistuksen, eipä aivan vähäistäkään. Tästä voisi monelle sinun kauniista sisaristasi — Ekhon sukulaisia — antaa opettavaisen neuvonkin. Mutta sitä en ainakaan minä rohjenne tehdä, olkoon se siis tekemättä.

Sen sijaan tahdon kehoittaa sinua valittamaan Ekhon surullista kohtaloa, joka ei tähänkään vielä loppunut. Pyydän sinua lukemaan seuraavankin kirjeen. Siinä tulet tuntemaan Ekhoa hellemmältäkin puolelta. Tulet havaitsemaan, että Ekhon sydän oli lämmin kuin muidenkin ja että hän tästä sai katkeraa huolta kärsiä.

VIII.

Narcissi.

Istuimme kerran puiden varjossa lemuavassa tuomikossa ja katselimme miten pääskyt, jotka ilo-äänin riemastellen saivat ilman kajahuttamaan kirkkaita säveleitään, nuolen nopeina mutta milloinkaan erehtymättä pujahtivat syviin pesiinsä, joita olivat sadottaisin kaivaneet vastaiseen joenrantaan. Edessämme kiiruhti joki virtojansa, jonka vuolteisoin kesä-aurinko kylvi kimeltelevää kultaansa.

Puhuimme siitä kauneudesta, minkä taivas niin runsaasti on maailmaan istuttanut. "Mutta mikä on kauniin, *kaikkein kauniin* maan päällä?" kysyit sä silloin.

Aivan epäilemättä vastasin minä: "ihmiskasvot". Sinä punastuit ja katsoit minuun nuhtelevalla silmänluonnilla. Eikö niin: sinä luulit minun puhuvan maireen kohteliaisuuden mitättömiä sanoja vaan? Näin sen selvään. Sä käänsit puheesi äkkiä toisanne, ja olit unohtavanasi koko asian.

Vakuutan sulle kuitenkin, että lauseeni ei ollut ajattelematonta liehitystä vaan. Todistakoon minun puhtaaksi sen suloisen kukan historia, joka narcissin nimellä kasvaa kasvihuoneessasi.

* * * * *

Narkisso oli maailman kauniin nuorukainen.

Hän oli niin kaunis, että kaikkein kauniimmat nuorukaiset ja immetkin hänen rinnallansa olivat kuin keskinkertainen veistokuva Feidiaan teoksen rinnalla. Sentähden arvelivatkin muutamat, ettei hän ollutkaan ihminen, vaan ihmismuotoon puettu jumala, joko sitten itse Apolloni tahi nuori Dionyso jumala.

Mutta päivän jumala se ei ollut, eikä myöskään viiniköynnöksillä seppelöitty Bakkho. Olihan se ihminen vaan, vaikka kyllä jumalallista sukua. Sillä hänen äitinsä oli Okeano-jumalan tytär Liriope, ja hänen isänsä Kefisso niminen virran-jumala.

Jo hänen syntyessään havaitsi äiti lapsukaisen erinomaista kauneutta. Ja koska jumalain antamat tavattomat avut aina tekevät vanhemmat levottomiksi heidän lemmityistensä puolesta, niin kuulusteli Narkissonkin äiti tietäjän ennustelmaa. Mainio Teiresias-tietäjä sanotaan silloin vastanneen, että "poika pääsisi korkeaan ikään, jos hän ei tulisi itseänsä tuntemaan".

Siihen aikaan ei ymmärtänyt kukaan tätä ennustelmaa, ei äitikään. Mutta jälestäpäin piti sen valitettavasti tuleman aivan selväksi.

Kun nuorukainen oli näin erinomaisen kaunis, niin eipä ihmettäkään, että kaikki immet häneen lemmistyivät ja että kaikki miespuoli häntä katsoi koko miessuvun kaunistukseksi ja kunniaksi.

Mutta kauneuden ohessa oli Narkisso myös saanut jumaloilta hyveitä semmoisia, jotka eivät aina seuraa kauneutta. Hän näet oli yhtä kaino ja viaton kuin kauniskin. Sentähden hän ei ymmärtänyt naisten ihailevia silmänluonteja ja imartelevia kehoituksia, eikä kuullut miesten liehakoitsevia puheita.

Niiden naisten joukossa, jotka Narkissoa lempivät, oli myöskin Ekho-Nymfa. Tämä lempi häntä innollisesti, hartaasti. Mutta Narkisso jäi tälle yhtä kylmäksi kuin muillekin.

Kerran oli Narkisso metsästäessänsä eksynyt pois tovereistansa ja joutunut olemaan yksin metsässä. Niinkuin monasti muulloinkin oli lemmistynyt Nymfa nytkin näkymättömänä seurannut kaunista nuorukaista, saadaksensa häntä ihaella. Kuinka halusi hän tulla näkyviin nuorukaisen eteen! — mutta immellinen kainous sitä esti. Kuinka halusi hän puhutella nuorukaista, saadaksensa hänelle lausua

syvää lempeänsä! — mutta luonto sitä esti. Sillä hän ei voinut aloittaa mitään puhetta, ainoastansa kerrata mitä toinen sanoi. Tämmöisenhän rangaistuksen Hera oli hänen päällensä pannut. Jos oli rangaistus muutoinkin tuntunut raskaalta, niin nyt se tuntui kärsimättömältä.

Pakoitetusta äänettömyydestänsä Nymfa kuitenkin vihdoin pääsi. Narkisso luuli kuulevansa jotain ääntä ja huusi metsään päin kääntyen: "onko täällä ken?" — "Täällä ken!", vastasi onneton Nymfa, koettaen näihin sanoihin panna koko palavan lempensä hartauden.

Narkisso kuuli äänen ja katseli ympärillensä. Vaan kun hän ei ketään nähnyt — sillä Nymfa yhä pysyi näkymättömänä — hän taas huusi: "Tule tänne!", luullen kuulleensa jonkun toverin äänen. Ekho taas, joka luuli nuorukaisen hänelle puhuvan ja jota naisen kainous esti tekemästä ensimmäistä askelta, käski samoilla sanoilla nuorukaista luoksensa.

Kun Narkisso ei nytkään vielä nähnyt puhujaa, jonka ääntä hän likeltänsä kuuli, hän viimein huusi: "Yhtykäämme!", ja Ekho, jonka innollinen lempi nyt voitti kaiken pelon ja joka yhä luuli kauniin nuorukaisen puhuvan hänelle, juoksi vuori-Nymfan ihanassa muodossa esiin, rientääksensä nuorukaisen syliin, hänkin puolestansa lausuen: "Yhtykäämme!"

Mutta kun nuorukainen näki, että se oli nainen, jota hän tällä tavalla oli puhutellut, hän suuresti hämmästyi, ja töytäsi nopeasti tiehensä, jättäen hempeän Nymfan sinne.

Yksin jäätyänsä onneton Ekho ikäänkuin heräsi unesta. Jos tämä uni oli ollut toivoa täynnä, niin oli nyt todellinen tila sitä toivottomampi, julmempi. Hän, Ekho, jumalallinen olento, oli julkisesti halveksittu, hänen lempensä häpeällisesti ylenkatsottu.

Syvästi nöyristyneenä ja särjettynä sydämensä puolesta pakeni ylenkatsottu Nymfa metsiin, ja peitti kauniit kasvonsa lehtien varjoon. Muiden seuraa hän ei enään kärsinyt, vaan piileksi tummissa luolissa ja vuoren-rotkoissa. Ravintoa hän ei nauttinut ensinkään. Suru ja katkeruus kalvasi ruumiin raittiutta; hän lakastui, riutui ja viimein muuttui ennen ihana ruumis kiveksi. Siitä asti kaikuu aina vuoret ja kalliit, sillä ne ovat Ekho-nymfan ruumista. Mutta ääni oli nyt ainoa, mikä vielä oli jälellä suloisesta onnettomasta olenosta.

Narkisso oli harras metsästäjä ja oleskeli sentähden mielellänsä metsissä, ajellen hirviä ja muita metsän kepeä-jalkaisia eläimiä.

Eräällä paikalla metsässä oli lähde. Vesi oli siinä niin kirkas kuin taivas, pinta niin kaunis ja tyyni kuin immen silmä. Paimen karjoinensa ei ollut ikinään sen vierille joutunut. Mikään lintu ei ollut sitä hämmäntänyt, mikään peto ei ollut sen hopea-peiliä turmellut, mikään puu ei ollut siihen vähintäkään rikkaa karistanut. Lähteen laidoilla kasvoi tuuhea vihanta ruoho, ja korkea tumma metsä pysäytti auringon palavia säteitä, tehden ilman raikkaaksi. Paikka oli viehättävä virvoitus-sija suven näännyttävässä helteessä, siinä oli puhdas vesi ja viileä siimes.

Väsyneenä metsästyksestä ja palavana päivän kuumuudesta tuli nuorukainen tälle lähteelle. Hän laskeusi pehmeään ruohon. Ja koska päivän helle oli tuottanut kovan janon, niin teki nuorukaisen mieli viilistää itseänsä raikkaalla, houkuttelevalla vedellä. Hän kohensi itseänsä sentähden lähteen partaalle polvillensa seisomaan ja kallistihe eteenpäin, juodaksensa kirkasta vettä — mutta jäi hämmästyneenä kyyryllensä. Lähteen hopeaisessa syvyydessä hän näki olennon niin kauniin, ettei hänen vilkkain mielenkuvituksensa eikä rohkeimmat unelmansa ikinään olleet voineet mitään senvertaista luoda.

Se oli hänen oma kuvansa, jota hän tietämättä, tuntematta näki.

Kummastuneena, ihastuneena hän katseli ihanata ihmettä. Semmoista hän ei ollut koskaan aavistanutkaan. Hän ihailee sen kauneutta. Hän ihmettelee sen kihara-hiuksia, jotka olisivat sopineet itse ihanalle Bakkho-jumalalle; hän ihmettelee kauniisti-kaareilevaa otsaa, joka olisi ollut itse Foibollekin koristukseksi; hän ihmettelee silmäin taivaallista sulo-loistoa, joita hienot silmäkarvat varjosivat kuni pilven kulta-ripset aamu-aurinkoa; hän ihmettelee Afroditen-kaltaisia poskia, Heben huulia, Artemiin kaulaa ja hartioita. Hän on ylen ihastunut.

Ja mitä enemmän hän katselee, sitä enemmän hän innostuu. Hän on niinkuin lumottuna. Hän rakastaa, rakastaa innollisesti tuota suloista olentoa, joka elää lähteen syvyydessä. Ja kohta hän havaitsee, että tuo suloisen olento rakastaa häntä takaisin. Sillä koska ikänänsä hän, rakkaudesta innostuneena, aukaisee sylinsä häntä kohtaan, aukaisee tuo lähteessä-olevakin sylinsä; ja koska ikänänsä nuorukaisen huulet vavahtavat suutelemaan suloista olentoa, vavahtaa myöskin tuon rakastetun huulet lähteessä.

Kova kohtalo estää kuitenkin heitä yhteen tulemasta. Joka kerta kun nuorukainen jo on niin likellä lemmittyänsä, että huulet melkein jo koskevat rakastetun huulia — niin hämmästyty vesi lähteessä ja ihana olento on kadonnut.

Hän huutaa kadonnutta, vaikeroitsee. Hän syyttää häntä sydämen kovuudesta, kun voipi niin julmasti leikitellä hänen kanssansa. Hän valittaa jumaloiden kovuutta, mitkä eivät salli hänen päästä rakkaansa luokse. Hän lausuu surunsa ilmalle, metsälle.

Ja kun hän on vaikeroinnut, syyttänyt, valittanut, hän taasen palajaa lähteen partaalle — ja samat menot uudistuvat taas.

Kuitenkaan hän ei väsy rakastamasta. Hänen sielunsa on lumottu rakastettuun olentoon. Lähteen ääreltä hän ei enään voi lähteä.

Mutta onneton rakkaus tuottaa hengelle kuoleman. Kun nuorukainen turhaan sai huo'ata lemmittyänsä, joka ei kohonnut lähteen syvyydestä, niin henkensä voima riutui. Kuni kedon kukka vaalenee ja lakastuu, kun syksyn tullessa kesä-auringon lämmin laimistuu, niin vaaleni, lakastui nuorukainenkin. Ja viimein hän erkani elosta.

Kun leveni tieto, että kaunis Narkisso ei enään ollut hengissä, tulivat Nymfat itkemään hänen kuoloansa ja valittamaan hänen onnetonta rakkauttansa. Siinä itkivät Naiadit eli Lähde-nymfat, siinä itkivät Dryadit eli Metsä-nymfat, siinä itki niin-ikään Oreadit eli Vuori-nymfat. Mutta katkerimmasti kaikista kaikui Ekhon itku, sillä tämä lempi nuorukaista vielä kuolemassakin.

Ja kun he olivat itkeneet, vaikeroinneet, niin läksivät he puita noutamaan metsästä, rakentaaksensa lavan, jonka päällä aikoivat polttaa vielä kuolemassakin kauniin ruumiin.

Mutta kun tulivat lähteelle takaisin, niin ei enään ollutkaan ruumis siellä. Sen sijaan havaitsivat he kauniin keltaisen ja valkean kukan, joka kohosi siitä paikasta ruohosta, missä ruumis oli maannut. Jumalat olivat, näet, tämmöiseksi kukaksi muuttaneet silloisen nuorukaisen, jonka nimen kukka sai kantaa.

Nyt kävi Teiresias-tietäjän ennustus aivan selväksi: Narkisso ei päässyt korkeaan ikään, sillä hän tuli tuntemaan itsensä, s. o. hän tuli näkemään oman kuvansa.

Tämmöinen oli Narkisson historia, josta narcisso-kukka muistuttaa. Tätä kukkaa pitivät tästä lähin muinais-Kreikkalaiset suuressa arvossa, ja kehuvat sen kunniaksi, että korkeat jumalattaretkaan eivät katsoneet alentavaksi joskus kantaa sitä koristuksena. Missä hyvänsä se kasvoi, niin se luettiin erinomaiseksi kauneudeksi sille paikkakunnalle. Sentähden eivät unohtaneet runoilijat koskaan, kuvatessaan jonkun paikan kauneutta, mainita, että siinä kasvoi narcisseja. Niinpä esm. ikipäiviksi verraton Sofokles eräässä paikassa draamoissansa, joka paikka on tullut historiallisestikin kuuluisaksi. Kun, näet, runoilija joutui iälliseksi, syyttivät hänen täysikasvuiset poikansa tuomioistuimen edessä häntä iän heikontamana mahdottomaksi hoitamaan talouttansa. Vaadittuna vastaamaan sanotaan Sofokleen silloin vastauksen asemesta tuomarien kuullen lukeneen erään kööri-paikan vasta valmistuneesta näytelmästänsä "Oidipus Kolonossa", jota kuultuansa tuomarit yksimielisesti vapauttivat hänen, lausuen, että, joka osasi niin kauniisti runoella, ei suinkaan voinut olla iän heikontama. Samassa paikassa hän, kehuen Kolono-lehdon ihanuutta, ei jätä sanomatta, että siinä myös "taivaallisen kasteen kasvattamana kukoisti ihana-rypälinen narcissi ikuisessa suloisuudessa".

IX.

Filomela eli Satakieli.

"Miksi satakieli vaikeroitsee?" — Ihmishenki, näet sä, puhuu hänessäkin ja sentähden hän meitä liikuttaa. Ja jos kysyt, mistä satakieli on saanut omaisuuden enemmän kuin muut meissä herättää sitä romantillista mielialaa, jota hänen laulunsa vastustamatta virittää, tai miksikä juuri hän ennen muita viihtyy yön hiljaisuudessa, taikka mistä syystä hänen laulunsa niin hyvin sointuu yhteen lemmen unelmien ja lempivien sydämmien kanssa, niin tietäös, että kauniit sävelet tulevat neitsyestä hentoisesta ja että ne tästä syystä soivat niin puhtailta, niin sulovilta.

* * * * *

Kaksi impeä kasvoi Pandionin palatsissa loistavassa Athenan kaupungissa. He kasvoivat kuin kukkaset, mutta kauniimmat olivat he kaunihimpia kukkia, sillä heidän ihanat silmänsä puhuivat sisällisestäkin, hengen, kauneudesta niin rikkaasta, että, kun niihin katsoit, sä luulit köyhyden jo tuiki maailmasta kadonneen. Ja Kreikan nuorukaiset, joiden osalle se onni sattui että saivat näitä impiä

nähdä, tunsivat ja tunnustivat yksin mielin, että olivat nähneet kaunokaisista rikkaan Hellaan kaunihimmat naiset.

Ja maan kaunokiharaiset pojat kilpailivat voittaaksensa suosiota impien edessä, uljaat ruhtinaat kävivät heitä kosimassa. Mutta immet eivät niihin taipuneet, vaan pitivät sydämensä vapaina toisiansa varten.

"Toisiansa varten" — sillä keskenänsä olivat he tehneet sisar-liiton semmoisen, että rakastaisivat toisiansa totisesti ja etteivät toisistaan eroaisi tässä maailmassa, eikä toisessakaan maailmassa, jos suopeat jumalat semmoista sallisivat.

Ja siltäpä todellakin näytti kuin olisivatkin korkeat jumalat katsoneet hyväksi toteuttaa sisar-parin tahdon ja päätöksen, ja kuin olisivat onnen jumalattaret, nuo järkähtämättömät Moirat eli Parcit, kehränneet sisarten elämänlangat yhdenlaisiksi. Mutta se siltä ainoastaan näytti, sillä vaikka langat olivat yhtä pitkät, niin oli niihin kuitenkin eri kohtaloita kierretty.

Metelinen aika sattui maalle. Kuningas Pandioni joutui sotaan toista kuningasta vastaan nimeltä Labdako, Thebessä. Kun thebeläinen kuningas näytti pääsevän voitolle, kutsui Pandioni avuksensa Terey'n, joka oli kuningas Dauliissa. Tämän avulla voitti Pandioni Labdakon, ja palkinnoksi tarjotusta avusta lupasi Pandioni liittolaisellensa Tereylle vanhemman tyttärensä Prokne'n, — toisen tuosta ihanasta sisar-parista. Nuorempi, Filomela, oli jäävä kotiin vanhempain luo.

Surulla ja kauhulla kuulivat kauniit sisaret tämän päätöksen ja koettivat saada sen peräytetyksi; Prokne itki, Filomela rukoili. Mutta kuningas oli antanut kuninkaallisen sanansa, ja Terey pysyi oikeudessaan lujana, vaatien lupauksia turvaavata Zey-jumalata todistajaksi. Ei mikään auttanut, lupaus kävi toteen: Prokne tuli Tereyn puolisoiksi, Filomela jäi isän huoneeseen.

Näin tulivat kaunokaiset siis eroitetuksi.

Mutta Prokne ikävöitsi suuresti entistä onnellista oloansa ja rakastettua sisartansa; ja pian tuli kaipaus niin palavaksi, ettei hän enään voinut olla Filomelaa näkemättä. Hänen puolisonsa Terey tarjousi silloin koettamaan hankkia Pandionilta lupaa Filomelalle käydä häntä tervehtimässä, jopa lupasi itse perillekin saattaa Filomelan.

Terey läksi nyt Athenaan, tuli Pandionin palatsiin, kertoi asiansa ja onnistuikin saada isän lupaa tyttäreille. Kaipauksesta vaalennut kukka tuli ruusuiseksi kuin ennenkin, kun isä hälle tätä ilmoittaen käski hänen laittaa valmiiksi. Ken oli määrättyllä ajalla lähdölle valmis jos ei Filomela? Tereyn turvaan suljettuna lähti Filomela isän-huoneesta, vanhan isän siunauksella saatettuna.

Mutta Tereyn turva, mimmoinen oli se? — Olihan valanrikkojan pettävä turva.

Terey oli kuningas, Terey oli sukulainen, Terey oli Proknen aviomies; mutta kuninkaallisuutensa, sukulaisuutensa, uskollisuutensa, kaikki Terey unhotti himojen tuimasti raivotessa. Onnettomuuden hetki oli läsnä, turvattoman viattomuuden taivaallinen suojelija oli kääntänyt kasvonsa pois, päivä laski häpeästä punastuen ilmanrannan alle, kätkien puhdasta silmänsä karvauksesta ilkiön kurjasta työstä.

Kun seuraavana päivänä Helio taas ohjasi valovaunujansa taivaslaen yli, niin oli rikos tehty ja Filomela joutunut rikoksen uhriksi.

Tuskin sai Terey selvin järjin ymmärtäneeksi kahdenkertaista rikostansa vasten turvatonta imeä ja sukua, ennenkuin uusi hurjuus hänen mielensä valtasi. Enemmän peljäten ihmisten tuomiota kuin korkeain jumalain, mitkä uskollisuutta ja oikeutta suojelevat, mietti hän keinon, millä estäisi Filomelan ilmi antamasta hänen hirveätä rikostansa, ja keksi uuden ilkityön. Hän leikkasi kauniilta raiskatulta neideltä kielen pois, sulki hänet huoneeseen, jonka hän jätti muutamain hyvien toverien vartioitavaksi, ja antoi ankaran käskyn, että vankia katsottaisiin ja kohdeltaisiin aivan niinkuin hän olisi tämän maailman suhteen kuolleena. Surmata häntä, sitä Terey ei uskaltanut, hän oli siihen liian pelokas, jumalia luuli hän tällä tavoin vähemmin vihoittavansa kuin jos hän oli Filomelan hengeltä saattanut.

Terey matkusti tämän jälkeen puolisonsa tykö niinkuin ainakin, ja kertoi tälle teeskentelevällä sääliväisyydellä, että Filomela oli tiellä kuollut, ja että hän oli hänen juhlallisesti haudannut sekä manalan jumaloillekin tavan-mukaiset uhrin tyystin ja täydellisesti suorittanut.

Mutta Nemesis, tuo koston leppymätön jumalatar, jonka tarkka silmä kaikki huomaa, tuli tällä kertaa yhtä vähän kuin milloinkaan petetyksi. Hän huomasi heti mitä oli tapahtunut ja mihin Filomela oli kätkeyty, ja hankki tälle tilaisuuden ilmiantaa olopaikkansa sen mainion "kudelman todistuksen" kautta, jonka vanhat runoilijat ovat runoelmillansa ikuisiksi tehneet. Filomela, jonka elämän ilo oli loppunut ja joka nyt eli ainoastaan kostaaksensa, työskenteli, näet sä, vankeudessaan kutomalla. Niin kutoi hän myös hyvin taidokkaan kankaan, johon hänen elämänsä surullinen kohtalo oli taiten kuvaeltu.

Uskollisen palvelijan kautta sai hän tämän kankaan Proknelle, ja mitä ei muu ymmärtänyt, sen ymmärsi heti aavistavainen sisaren-sydän.

Prokne vartoi nyt tilaisuutta saada sisartansa tavata. Tämmöinen ilmestyikin kun vasta taas vietettiin noita haaveellisia Dionyson-juhlia, joita kutsuttiin "kolmenvuotiseksi", syystä että niitä vietettiin joka kolmas vuosi. Silloin oli naisten tapa seppelöityinä, thyrso-oksa kädessä, karehtia kaiken yötä ympäri seutuja, tanssien ja laulellen ylistysvirsiä, dithyrambeja ja köörilauluja Dionyso jumalan kunniaksi. Näiden intomielisten, haltiokkaiden juhlien kestäessä, osasi Prokne päästä sisarensa vankihuoneeseen ja pelasti hänen.

Yhdessä päättivät he nyt kostaa Tereyn julmia ilkitöitä, ja sen he viipymättä tekivätkin, ja läksivät sitten pakoon.

Mutta jumalat, jotka olivat nähneet Proknen ja Filomelan kärsimykset ja joiden tuli heitä sääli, antoivat armonsa loistaa sisarille, joidenka keskinäinen rakkaus oli yhtä harras kuin ennenkin. He pitivät korkeassa Olympossa neuvoa. Heidän viisautensa katsoi hyväksi päättää, että sisarten inhimillinen elämä kärsimyksineen suruineen nyt olisi päättynyt, sillä mikäs riemu voi heille niinkuin muille enään kukoistaa? Apolloni, Zeyn suopea poika, lähetettiin sentähden maan päälle, ja täällä hän muutti onnettomat ihanat sisaret pieniksi linnuiksi: Proknen kauniiksi *Pääskyeksi*, Filomelan suloääniseksi *Satakieleksi*.

Ja nyt tiedät sä, että, kun satakieli laulaa livertelee sulosointuisia säveleitänsä, niin se on Filomelan henki, jonka kuulet yössä vaikertelevan. Hän valittaa kadonnutta nuoruuttansa ruusuineen lempineen, mikä kaikki sydämmettömän ilkityön tähden hajosi tyhjiin. Hän kaipaa huokauksella armasta vanhempaiskotoa, missä hän sisarensa rinnalla kasvoi sulassa rakkaudessa maailman pahuutta aavistamatta, missä kaikki olivat niin hyvät ja missä Hellaan kaunokiharaiset nuorukaiset ihastellen seisovat heidän jalkainsa juurella.

Tätä se on, jota satakieli laulaa, tätä se on, jota hän usko yön hiljaisuudelle ja kesä-illan lauhkeille tuulille. Ja harvoin saat häntä nähdä, sillä hän pakenee ihmisiä, joita hän nyt on oppinut tuntemaan pahoiksi; mutta kauniin laulunsa antaa hän soida, ja sen kun kuulemme, tunnemme rinnamme sisimpien kielien vavahtavan, sillä se puhuu meille satakielisen soittimen moninaisella värähdyksellä, satakielisen sävelen suloisuudella.

X.

Heliadit eli Merenkulta.

"Aurinko nousee, aurinko laskee", sanomme me runollisella lauseella yhä vielä, ehkä hyvin tiedämme, että maa se liikkuu, mutta aurinko pysyy liikkumatta.

Mutta vielä runollisemmasti ajattelivat Kreikkalaiset tätä asiaa. Aurinko oli heistä jumala, jonka nimi oli Helio s. o. Päivän-jumala, Aurinkoinen, ja jota jumalaa myöhemmin katsottiin samaksi kuin Foibo, Apolloni.

Niin pian kuin aamu-koite idässä levittää purppura-mantteliansa, nousee Helio kulta-vaunuihinsa, joita vetää neljä tulista hevosta. Hän ottaa nyt kultaiset ohjokset käsiinsä ja ajaa säestävissä vaunuissaan pitkin taivaan kantta, idästä länteen, jakaellen valoa ja lämpimää sekä maan lapsiraukoille että Olympon autuaallisille jumaloille. Yöksi palajaa hän äitinsä, puolisonsa ja lastensa luo suloiseen palatsiin, joka on äärimmäisessä länsimeressä.

Näin jatkaa kultakypärinen, suopea jumala tointansa vuosi vuodelta, päivä päivältä, milloinkaan väsymättä. Ainoastaan yhden kerran, yhden ainoan kerran, sanotaan loistavan jumalan puuttuneen.

Asian laita oli tämmöinen.

Heliolla oli poika, jonka nimi oli Faietoni. Hän oli isälle, äitille ja varsinkin sisarille erinomattain rakas. Nuoruuden ensimmäinen kukoistus kaunisti jaloa nuorukaista. Yllytettynä onnettomasta veikasta erään Epafo nimisen toverin kanssa, tuli hän kerran isänsä tykö, tahtoen isäänsä valalla vannomaan, että hänelle myöntäisi sen anomuksen, minkä hän nyt aikoi tehdä. Isä vannoi, ja nuorukainen pyysi saadaksensa yhdeksi päiväksi ohjata tulivaunuja yli taivaan kannen.

Tämmöinen anomus kauhistutti isää. Mitenkä voisi kokematon nuorukainen suorittaa työn semmoisen, johonka tarvittiin täyden jumalan viisaus ja voima? Mutta vala oli annettu; muu ei auttanut: Helion täytyi antaa tuli-valjakkonsa Faietonin tottumattomiin käsiin.

Tuskin oli nuorukainen vapisevin sydämmin noussut kulta-vaunuihin, kun tuliset hevoset, jotka tunsivat oudon miehen olevan ohjaksissa, alkoivat karata eteenpäin rajuinta vauhtia, purskahuttaen tulta ja savua suusta ja sieramista. Nuorukaisen käsi oli liian heikko niitä ohjaamaan, hillitsemään. He joutuivat oikealta tieltä pois. Milloin kajosivat he hurjassa riennossaan taivaasen, ja polttivat sitä, milloin maahan, ja sytyttivät sen. Tuli nousi kaikkialla, häiriö oli ääretön, luonto vapisi, ihmiset luulivat maailman lopun tulleen.

Kummastuneena metelistä ja oudosta palohajusta kallisti vihdoin taivaan isä, Zey, päätänsä ulos Olympon pilvistä, ja havaitsi yhdellä silmänluonnilla asiain tavatonta tilaa. Julmistuneena nuorukaisen rohkeudesta ja nähden, ettei muu täällä auttanut, otti yli-jumala hirveän salamansa käteen ja leimahutti sen suorastaan nuorukaisen rintaan. Rinta halkesi, nuorukainen töytäsi hengetönnä Eridano-virtaan, ja hevoset karkasivat tyhjillä vaunuilla kotiin.

Zey pani asiat jälleen järjestykseen.

Mutta sanomattoman kauhea oli sukulaisten suru. Murheellinen isä peitti loistavat kasvonsa ja sulasta surusta hän tulevana päivänä ei voinut kultavaunuja ajaa taivaan kannen yli. Silloin olisi pahanpäiväinen pimeys peräti peittänyt maan, ellei Faietonin kautta sytytetty palo siellä täällä vielä olisi maailmalle antanut hirveätä valoansa. Mutta tämä päivä oli Helion elämässä ainoa, jolloin aurinko ei päässyt sinilakea kulkemaan.

Surun rasittama äiti vaikeroitsi ääneensä ja syleili hellästi kuollutta poikaansa, syyttäen itseensä pojan kuolemasta. Hän oli näet kehoittanut onnetonta nuorukaista tuohon tuhoa tuottavaiseen anomiseen.

Mutta kauhein, syvin oli kuitenkin sisarten murhe. Nämä, joidenka nimet olivat Faietusa, Lampetie ja Foibe, ja joita yhdellä nimellä kutsuttiin Heliadeiksi eli Auringottariksi, eivät voineet ollenkaan erota rakkaan veljen ruumiista. Yöt päivät vaikeroitsivat he sen ympärillä, löivät itkien rintaansa, kauniit kiharaiset hapsat tuuleen hajoitetuina. He suutelivat kuolleen vaalenneita huulia, he kostuttivat kyynleillensä hänen särjettyä rintaansa — niin rakas oli hän heille.

Neljä kertaa oli hiljainen kuu jo päättänyt kierto-vaelluksensa, ja yhä vielä viipyivät Heliadit kuolleen veljensä vieressä, sieltä milloinkaan erkanematta.

Tämmöinen suru herätti korkeain jumalain sääliä. He pitivät Olympossa neuvoa ja päättivät heidät muuttaa hopea-poppeleiksi, vapauttaaksensa heitä elämän-suruista. Tuskin oli tämä päätetty, ennenkuin muuttuminen jo alkoi. Äiti, joka oli surevien lastensa tykönä ja koetti heitä lohdutella, ennätti töin tuskin jäähyväisiksi heitä suudella, kun jo kauniit oksat rupesivat vesoilemaan ja hopeaiset lehdet peittämään solakoita vartaloita; pää muuttui kauniiksi latvaksi.

Mutta näin luontokappaleiksi muuttuneinkin Heliadit eivät unohtaneet suruansa. Muistaen onnetonta veljeänsä he yhä vielä itkevät. Kyynleet vuotavat alas maahan, juoksevat sieltä mereen ja muuttuvat vedessä siksi soreaksi kiveksi, joka on tunnettu *merenkullan* eli *kultapihan* nimellä.

Usein olet sa, Suleima, ihmetellyt merenkullan kirkasta puhtautta. Nyt se ei enään sua kummastuttane, sillä eikö kyynel, joka vuotaa rakastavan sisaren puhtaasta sydäimestä, olisi puhdas ja kirkas? Usein olet myös merenkullan sisässä luullut havaitsevasi kiiltävän itkun-karpaleen. Tarvinneeko mun sanoa, että se on Heliadein kyynleitä?

XI.

Kypressi.

Sä kerran pyysit mun selittää, mistä syystä kypressi aina kyynleitä vuodattaa ja mistä syystä sen paljas nimikin jo mieleen tuottaa surua ja kaipausta.

Tietää kun saat, kuka kypressi on, niin sen helposti huomaat. Kypressi oli nuorukainen Keoon satoisassa saarella; hän oli suloinen ja kaunis. Hänen oikea nimensä oli Kyparisso; Telefo oli hänen

isänsä nimi. Apolloni, tuo mahtava jumala, joka yhtä taitavasti tiesi hopea-joustansa jännittää kuin kulta-kitharaansa virittää, suositteli suuresti herttaista nuorukaista.

Saarella löytyi kauniita, viheriöitseviä ketoja. Kauniista kaunihimmat olivat niin kutsutut karthaialaiset kedot, jossa jumalalliset Nymfat mielellänsä oleskelivät. Näiden ketojen avarilla kentillä he leikkiä löivät ja näiden tuoksuvilla kukka-permannoilla he tanhuelivat.

Näillä Nymfoilla oli varsinainen lemmikki, heille nimen-omaan pyhitetty — erinomaisen kaunis ja sievä hirvi. Sen laaja-haaraiset, kullan-hohtavaiset sarvet olivat niin korkeat ja uhkeat, että ne ikään kuin tuuhea puun latva levittivät varjoa allensa. Kaulaa ja päätä olivat Nymfat koristaneet käädyillä, kalliilla kivillä ja muilla koristuksilla; sarvien pöyhkeistä haaroistakin riippui kauniin-värisiä nauhoja.

Hirvi oli niin kesu, ett'ei se ensinkään ymmärtänyt ketään pelätä. Se söi kenenkä kädestä hyvänsä ja tarjosi kaulaansa kenen oudon tahansakin taputeltavaksi ja siliteltäväksi. Senpä tähden se kaikille olikin mieluinen, mutta etenkin Kyparisolle, Keos-saaren nuorukais-valiolle. Hänpä sitä johtasi viheriöitseville laitumille, hänpä sitä opasti kirkasten lähteiden raikkaille virvoituksille, hänpä hirven sarviin palmikoitsi kirjavia kukkaseppeleitä, hänpä välistä poika-peijarin tavalla istuikse hirven selkään ja lienosti sitä purppura-päitsimillä ohjaten ajaa ratsasti kernasta ratsuansa.

Tapansa mukaan oli Kyparisso taasen kerran metsästämissä. Ilma oli kuuma ja päivä helteinen. Turhaan hakivat nuorukaisen silmät jotakuta metsän-riistaa joutsensa jouto-huviksi: metsolan kaikki mesi-metsinkäiset olivat metsiinsä syvemmälle paenneet, siellä suojaa hakeakseen vasten päivän hellettä. Nuorukainen kulki sinne tänne, edes takaisin; päivän painava kuumuus sai hänen jo käymään maltittomaksi, hänen huono onnensa sai hänen närkästymään. Pahoilla mielin hän jo päätti metsästä kääntyä kotiin, kun matkan päässä, tuuhean puun alla, näki pitkä-vartisen ruohikon hiljaa heiluvan, josta päätti, että joku metsolan nopsajalka siinä nautiskeli puun viileätä varjoa.

Silmänräpäystäkin epäilemättä hän joustansa jännitti, toisessa tuokiossa nuoli ilmassa suhisi, kolmannessa se oli hengen-haavan tehnyt.

Kyparisso luuli kuulevansa hiljaisen huudon, joka oli merkinä siitä, että vasama oli sattunut. Hän juoksi ilomielin saalistansa katsomaan.

Mutta jopa kääntyi ilomieli suruksi. Esine, johon nuoli oli sattunut, ei ollutkaan mikään muu, kuin tuo kaunis, Nymfoille pyhitetty hirvi, Kyparisson lempi-kumppali.

Nuorukaisen tietämättä oli tämä häntä etäältä seurannut hänen metsästys-matkallansa ja siten joutunut näille seuduille, jossa sen muuten ei ollut tapana kuljeskella. Mutta helteestä uupuneena oli se laskenut levähtämään ruohikon pehmeälle permannolle, metsän simeään siimekseen.

Kun tuli Kyparisso perille, ei ollut hirvi vielä kuollut, mutta veri kovasti purskui haavasta, joka oli kuolettava. Hirvi loi nuorukaiseen rauenneet silmänsä, joissa Kyparisso luuli näkevänsä lempeän syytöksen, ja heitti sitten henkensä nojaten päätänsä nuorukaisen syliin.

Nytkö Kyparisso onnettomaksi! Vaikeasti valittaen hän syytti itseänsä onnettomuudesta. Mitä Nymfat sanovat kun saivat tämän tietää, ja mitä oli hän itse heille sanova! millä oli hän itseänsä puolustava?

Nuorukaisen korkeita valitus-huutoja kuullessaan Nymfat jo joutuivat saapuville. Heidän surunsa enensi nuorukaisen onnettomuutta. Nähdessään hänen syvää liikutustaan he kyllä koettivat häntä lohduttaakin. Mutta turhaapa se oli; hän ei ottanut lohtuaksensa.

Saapuvillepa tuli itse Apollonikin, jonka kävi nuorukaista sääli, ja koetti hänkin nuorukaisen surua lievittää. Vaan eipä auttanut; Kyparisso yhä itki ja vaikeasti valitti sekä rukoili korkeita jumalia, että he sen armon hänelle soisivat, että hän saisi iki-päivänsä surra ja itkeä.

Kun, hänen näin lakkaamatta surressaan ja itkiessään, hänen verensä jo alkoi kuiviin juosta ja elinvoimansa kuihtua, ja jumalat huomasivat, ett'ei hänen surunsa ikänänsä herkeäisi, päättivät he nuorukaisen päästää hänen tuskistansa. Ja katso: tuo nuorukaisen ennen niin punertava näkö kävi vihriäksi, verevä vartalo muuttui solakaksi puuksi ja kauniit kiharat muuttuivat somaksi latvaksi, joka taivasta tavoitteli.

Ja näin muuttui Kyparisso sieväksi puuksi, joka kauniin hoikan vartensa kautta muistutti muinoin mieluista nuorukaista, niinkuin se pehmeän ja tumman, siistin ja totisen havu-pukunsa kautta muistuttaa hänen suruansa ja kaipaustansa. Sillä nuorukaisen rukoukseen "että hän saisi iki-päivänsä surra ja itkeä", olivat jumalat suostuneet.

Ja ihmiset pitivät tästä puusta paljon ja antoivat sille kunnia- ja hyväily-nimiä. Niinpä he sen juhlallisen ja uljaan varren ja kasvun johdosta keksivät sille nimen "patsaan tavoittelija", niinkuin he

sen hyvästä hajusta sitä nimittivät "lemuajaksi", ja pysyvästä vihriästä väristä sille soivat nimen "iki-vihriöitsijä".

Suleima! semmoinen oli Kypressin elämän-satu. Meidän pohjoisista puun-lajeista on kuusi parhaiten Kypressiin verrattava. Sille voisimme mekin syystä "iki-vihriöitsijän" kunnia-nimen antaa, samaten kuin se tavallansa "patsaan-tavoittelijanakin" on, koska se, ikään kuin Kypressikin, kasvullaan koettaa tavoitella keilan-näköisen patsaan muotoa.

Juhlallinen ja totinen se myöskin on, niinkuin Kypressikin. Siitäpä syystä se onkin meidän oloissa saanut toimittaaksensa samaa virkaa kuin Kypressi etelä-maissa ja semmoisena itselleen saavuttanut "Kalevan-kuusen" juhla-nimen. Kreikkalaiset niinkuin muutkin kansat, joittenka maassa kypressejä kasvaa, istuttivat näitä puita kuolleitten haudoille sekä käyttivät niitä muillakin tavoin surua ja kaipausta merkitsemässä sen osoituksen mukaan, jonka olivat heille jumalat antaneet, kun he Kyparison rukoukseen myöntyivät. Niinhän meidänkin hautaus-mailla tavan mukaan kuusia kasvaa, ja niinhän meilläkin kaksi kuusoista portin suussa on merkinä siitä, että suru ja kaipausta on siinä talossa olemassa.

XII.

Bitoni ja Kleobis.

Niiden hetkien muistelemisen, joina kerta ennen olemme olleet onnelliset, tuopi onnen uudestaan sydämmiimme.

Niinpä täyttää nytkin vaivihkaa riemu minun mieleni, muistaessani erään hetken hiljaista onnea sinun kanssasi, Suleima. Oli sunnuntai Kesäkuussa jälkeen puolipäivän. Seuraten vanhaa tapaa läksimme lauhkeassa ilmassa kävelemään. Sisällinen taipumus johti taasen askelemme viehättävän rauhaisalle hautausmaalle.

Pyhitettyämme vanhempaimme muistoa kävelimme monilukuisten hautain välillä kirkkomaalla. Sinä seisahduit yksinkertaisen ristin eteen. Siinä oli haudattuna vanhan rehellisen torpparin ja hänen hurskaan vaimonsa ainoa poika. Minä nä'in pikaisen kyyneleen, ikään kuin kristalli-kalvon, tuokioksi kirkastavan kauniit silmäsi, kun puhuit nuorukaisen lyhykäisestä elämän matkasta ja surkuttelit onnettomia vanhempia, jotka tässä lapsessaan olivat kadottaneet vanhuutensa ainoan tuen. "Mutta parasta kait tuo oli", lisäsit ja loit minuun silmäyksen.

Minä tuota silmäystäsi en ymmärtänyt. Tiesi ymmärtäenkö sitä nytkään vielä. Mutta ainakin olen sitä nyt tavallani selittänyt. Minä vastaan runoilijan sanoilla, Suleima:

"etkö oo tarua
Kleobiista ja Bitonista kuullut?
Emonsa heille taivahast' aneli
Parainta palkkoa mi ois ajassa".

Tahdon tämän tarun sulle kertoa.

* * * * *

Korkein hallitsija korkeassa Olympossa oli yli-isä Zey, taivaan ja maan herra. Mutta lähinnä häntä mahtavuudessa ja kunniaassa oli hänen jalomielinen puolionsa, uljas Hera, taivaan kuningatar. Ihmisissäpä kävi sekin puhe, että tämä korkea jumalatar välistä milt'ei tehollisestikin vaikuttanut itse Zeyn päätöksiin. Niinhän ainakin maan lapsissa naiset usein vaikuttavat miesten neuvotteluihin.

Tästäpä pelkäsivät ja kunnioittivat muut jumalat ja jumalattaret häntä suuresti. Mutta jota itse jumalalliset kunnioittavat, sitä täytyy ihmisten kunnioittaa monta vertaa korkeammin. Niin tekivätkin kuolon-alaiset ja nimittivät jumalatar, merkitäksensä hänen majesteetillistä kuninkaallisuuttansa, "kultaisen valta-istuimen istujaksi".

Niiden paikkakuntain joukosta, jotka hartaimmasti palvelivat Heraa, ja joita jumalatar sen tähden ennen muita suositteli, oli etevin Argon kaupunki Argoliin maakunnassa. Tätä paikkakuntaa hellittelikin taivaan kuningatar niin erinomaisesti, että hän tästä sai nimen Hera Argolainen eli Argivinen Hera.

Kaikenlaiset seikat paikkakunnassa viittasivatkin siihen, että se oli jumalattaren varsinainen mielipaikka. Niinpä täällä esim. löytyi nimet Euboia ja Akraia, kaksi vuorenhuippua, sekä Prosymnia, eräs tasanko — kaikki nimiä, joita sadun mukaan ennen muinoin Heran ammat kantoivat. Niin kasvoi täällä myös Asterion, se on: tähtimö, niminen kukka, jonka lehdistä asukkaat Heralle ja itselleen tekivät seppeleitä Hera-juhliksi. Satu mainitsi, näet, Asterionin olleen mainittuin ammain isän. Niinpä ikään oli täällä Kanakho lähde, jossa Hera mielellään kylpi.

Mutta kuuluisin kaikista oli Heran mainio temppele Argon ja Mykenai kaupunkien välillä. Tässä seiso pystytettynä hänen kuvansa, joka oli marmorista ja kullasta, mainioimpia taideteoksia muinaisuudessa. Sen oli tehnyt ylevä taideniekka Polykleitos, ja kuvan ilmestyminen teki epookin kreikkalaisessa taidehistoriassa. Päässä oli kuvalla kulta-diademi, johon Lemmettaret ynnä Sulottaret olivat kuvatut.

Joka viides vuosi vietettiin täällä Heran kunniaksi erinomaisella loistolla "Heraia" niminen juhla. Silloin kokoontui kaikista likiseuduista nuorukaisia loistavissa aseissa kamppailukseen sotaisia kilpailuksia suuren ihmisjoukon läsnä-ollessa. Juhlasaatto läksi ulos Argon kaupungista ja etunenässä kulki sata uhri-härkää, sarvet kauniisti kukilla ja sepeleillä koristetut. Härkä oli erittäin Heralle pyhitetty eläin.

Tämmöiseen Hera-juhlaan ovat nimet Bitoni ja Kleobis yhdistetyt.

Tavan mukaan olivat juhlat taasen vietettävät. Ääretön väkijoukko oli jo kokoontunut. Nuorukaisten kirkaat sota-aseet välkyivät kuni tulet. Kukkaseppeleet uhri-eläinten päässä tuoksuivat.

Mutta juhlat olivat vielä juhlallisinta menoansa vailla.

Ikivanha pyhä tapa, näet, vaati, että Hera-temppelin ylimmäisen naispappin itse piti oleman läsnä näissä juhlissa. Vuosisatojen pyhittämä käytäntö vaati, että hänen oli niihin ajaminen kahdella varta vasten valitulla lumivalkoisella härällä, joissa ei saanut mitään pilkkua olla. Nais-pappi itse, jota pidettiin varsin pyhänä, oli aina valittava kaupungin korkeimmista ja jaloimmista suvuista.

Tähän aikaan oli Kydippe ylimmäisenä naispappina. Kun hänen nyt piti lähtemän juhlapaikkaan, eivät olleetkaan määrättyt härät saatavina ja muilla hän ei saanut ajaa. Jalkaisin hän ei myöskään voinut kulkea, sillä hän oli ylen korkeassa iässä.

Paha pula oli käsissä eikä neuvoa miten siitä suoriutua. Juhlaksi kokoontunut summaton väkijoukko rupesi jo maltittomaksi käymään ja vaati napisten juhlamenojen alkamista.

Silloin, kertoo satu, että, kun tässä neuvottomuudessa ei mitään apua tiedetty, naispappin uhkeat pojat Bitoni ja Kleobis, pyhällä öljyllä voideltuansa ruumiinsa, vapaa-ehtoisesti tarttuivat vaunuihin ja vetivät vanhan äitinsä temppelelle saakka, viisi viidettä stadiota ulkopuolelle kaupunkia.

Tätä kaunista todistusta hellästä lapsenrakkaudesta äitiä kohtaan vastaan-otti kokoontunut ihmisjoukko korkealla riemuhuudolla.

Mutta taru kertoo vielä, että kun äiti, liikutettuna tästä rakkauden osoituksesta, oli Heralta pojillensa rukoillut parhaan palkan, minkä tämä voisi ihmisille antaa, jumalatar silloin, äidin rukousta kuullen, lempeästi salli molempain nuorukaisten — sitten kuin nämä ensin olivat Heralle juhla-uhriensa toimittaneet — vaipua suloiseen uneen, josta he eivät ikinä enään heränneet.

Ja sanoma tästä jumalattaren erinomaisesta suosiosta levisi lavealle maassa ja kaikki ihmettelivät jumalattaren armiaisuutta sekä kiittivät Kydippeä ja hänen poikiansa onnellisimmiksi ihmisiksi maan päällä.

Tässä on nyt, Suleima, vastaus kyseilevään silmän-luontiisi. Kuolema ei ole mikään paha; se on vaan paha elämä, joka sen pahaksi tekee. Päin vastoin on kuolema hyvä, kun hyvin olemme elämämme päättäneet. Ja niin sopii meidän uskoa, että kuolema tuolle ikävöitylle nuorukaiselle, joka nyt niin kauniisti lepää viheriöitsevän turpeen alla, niinkuin myöskin hänen iästyneille vanhemmillensa, joidenka harmaita päitä murhe nyt kovasti painaa, oli hurskauden paras palkinto.

XIII.

Kaikkiin tässä maailmassa on joku syy, ja niin on myös korpin mustuuden laita.

Eräänä päivänä kun kävelimme syrjätieta tuon jylhän, mustan hongiston läpitse, jossa ikuinen tummuus ja viileys vallitsee, hämmästyimme yht'äkkiä moniäänisestä kimeästä kirkunasta, joka kuului päämme päältä. Kun katsahdimme ylös siitä kapeasta aukosta, minkä tien ohessa seisovat korkeat hongat jättivät väliinsä, huomasimme metelin alkuperän. Korkealla ilmassa näkyi suuri joukko pikkulintuja, jotka huikeasti huutaen ajoivat erästä korppia. Siinä oli pääskysiä, peippoja, keltasirkkuja, västäräkkejä, jopa huikentelevia kivitaskujakin. Ne lensivät sikin sokin korpin ympäri, nykäisivät hänestä höyheniä, ja kaikki ne kimeästi kirkuivat.

Korppi rukka oli hyvin hämillänsä. Ei tietänyt juuri mitä tehdä. Sekin puolestaan enensi hälinää, välistä alakuloisena roikkuen, välistä vihaisena rähisten. Koetti vaan miten nopeimmiten pötkiä pakoon. Mutta pienet linnut pysyivät hänen rinnallaan ja kiukkuisimmat kaikista olivat nuo kauniit pääskyt, nopsasiivet.

Sinun kävi korppi raukkaa sääliksi ja sinä milt'et vähän suuttunutkin noihin pääsky-kultiin, joista muutoin niin paljon pidät. Ne olivat sinusta häijyt tuota yksinäistä lintu-parkaa vastaan. Mitä oli se siis heille tehnyt, että ne hänen suhteensa näin pahoin menettelivät? Ja ihmisetkin, eikö nekin tee vääryyttä korppia vastaan, kun he sitä niin inhoavat? Mitäpä pahaa se siis on tehnyt?

Korpin historia on varsin merkillinen. Minä kerron sen sulle. Päätä sitten, Suleima, onko syytä mielipahaan korppia vastaan.

* * * * *

Ennen muinoin oli korppi eli kaarne — joksi sitä myös nimitetään — ihan lumivalkea. Sen höyhenet loistivat hopeaisena. Se oli yhtä valkoinen kuin valkoisin kyyhkynen ja sen loistava höyhenpuku kilpaili valkeudessa aaltoja rakastavan joutsenen hopeapuvun kanssa. Tästäpä kaarne olikin kaikkien mieleen, ja erittäinkin suosi sitä jumaloista Hyperionin valoa-säteilevä poika, Foibo Apolloni, jonka varsinaiseksi mielilinnuksi se tuli.

Tämä iloa tuottava onni ei kuitenkaan ollut pysyväinen. Se oli epä-aikainen uutteruus ja sopimaton puheliaisuus, joka oli syynä korpin onnettomuuteen.

Tämmöistä tietää tästä tarina:

Koko Haimonian maassa ei ollut yhtään kauniimpata impeä, kuin Koronis Larissan kaupungista.

Tämän erinomaisen kauneuden näki päivän jumala, Apolloni, joka loistavissa vaunuissaan kulki taivaankantta, jaellen valoa ja lämmintä maan lapsille — ja rakastui häneen. Ja Koronis puolestansa, miten olisi hän voinut olla laulun ja runouden suloista jumalaa rakastamatta?

Ja aika meni onnellista menoansa.

Mutta Koronis oli maan lapsi, eikä ymmärtänyt sitä autuutta, minkä korkeain jumalain lempi tuottaa ihmisille. Niinpä sattui myös, että hän lupasi rakkautensa kauno-kiharaiselle nuorukaiselle, jonka nimi oli Iskhys ja joka oli maan lapsi niinkuin hänkin, vieläpä samasta maakunnastakin.

Kerta kun päivän jumala oli taivaallisen ratansa päättänyt ja hänen tuliset hevosensa jo olivat yömajaan viedyt, tapasivat Koronis ja Iskhys toisiansa taas, niinkuin heidän tapansa oli.

Tämän näki kaarne, Apollonin lintu, valkohöyhen. Vaikka varsin kaunis, sillä se hohti kuin hopea, se kuitenkin pahaksi onneksi oli sangen kielevä lintu.

Nyt on kielevyys juuri semmoinen, että se tekee omistajansa suorastaan kipeäksi, ellei tämä saa pitkin maailmaa hölpötellä kaikki mitä suinkin luulee tietävänsä. Tämmöinen puheenhimoinen kielikello nyt kaarnekin oli. Se oli nähnyt jotain uutta; eikö sitä siis täytynyt kertoa! Eikö ollut hän nähnyt Koronista yhdessä Iskhyyn kanssa! Malttiko hän olla tätä Apollonille kertomatta? — Ei millään muotoa. Asia oli heti kerrottava, heti paikalla.

Ja mitä hän näin tuumaili, sen hän heti panikin toimeen. Yks kaks, niin hän jo läksi matkalleen.

Tiellä tapasi häntä tuttu vares. "Minnekkäs matka pitää, jos saa luvan kysyä?" kysähti tämä, joka lörpötteli yhtä mielellään kuin suinkin kaarne.

Kaarne nyt selittämään koko matkansa aikomusta.

"Mieletön on sinun matkasi", sanoi tämän kuultuansa vares, "tottele minua ja käännä pois kotiin. Sillä tiedä, kukaan ei tahdo kuulla tämmöistä ikävää sanomaa. Aivan samallinen onnettoman tiedon

antaminen se minullekin tuhon toi. Käännä pois!"

Varoittaaksensa kaarnetta rupesi vares nyt laveasti juttelemaan elämäkertansa:

Vares kertoo korpille elämänvaiheensa.

"Älä suinkaan minua ylenkatso, vaikka ma nyt olen vares vaan! Tiedä, minä olen parempikin ollut! Ja että minä nyt olen mikä olen, niin, siihen on ainoastaan liiallinen uskollisuus syynä. Kuule:

Alkuani olin minä kuninkaallinen neitsyt, ja minun isäni oli mainio Koroney, Fokiin kuningas. Tunnettuja ma puhun. Ja että taivaalliset olivat minun varustaneet erinomaisella kauneudella, sitä en kehtaisi itse mainitakaan, ellei juuri tämä minun kaunis muotoni olisi minua onnettomaksi tehnyt.

Isäni huoneessa kävi kosijoita monta. Vaan minä hempukka en niistä huolinut. Sydämmeni oli vielä aivan vapaa, kun mulle tuho tuli.

Kävellessäni, kuten tapani oli, avarata meren rantaa, näki minun meren mahtava jumala, Poseidoni, ja rakastui heti. Häneltä ei suinkaan puuttunut rukouksia eikä imartelevia puheita. Vaan minä jäin kylmäksi kuin jäinkin. Kun Poseidoni näki, ettei sanat mitäkään auttaneet, ryhtyi hän väkivaltaa koettamaan. Minä nopeilla askelilla pakoan.

Mutta meren rannan pehmeä hiekka hidastutti askeleitani, ja Poseidoni oli minun saavuttamaisillaan. Minä hädissäni silloin rukoilin taivaan jumalilta apua. Ja Pallas, itse taivaallinen neitsyt, tuli neitsyttä auttamaan ja muutti minun kauniiksi linnuksi, ja otti minun läheisyyteensä olemaan hänen varsinaisena mielilintunaan.

Näin olin siis linnuksi tullut. Mutta minun asemani oli onnellinen Pallaan erityisessä suosiossa. Minä olinkin hänen ja muiden mieleen, ja minä olin yhtä hyvä tuttu Pallaalle kuin sinä nyt Apollonille.

Mutta kuules nyt miten minä onneni menetin.

Kerran antoi korkea suojelus-jumalattareni erään, Aktaionin viiniköynnöksistä tehdyn, suljetun kopan vartioittavaksi Kekropin mainioille tyttärille sillä nimenomaisella käskyllä, etteivät millään muotoa saisi koppaa avata eikä sen salaisuutta tutkia. Minä, joka sen salaisuuden hyvin jo silloin tunsin, voin sulle mainita, että koppaan oli kätkeyty Pallas-Athenan kuuluisalle kaupungille aiottu kuninkaan alku.

Minä, joka itse olin ennen ollut nainen, kävin uteliaaksi näkemään, mitenkä nämä naiset voisivat tämmöistä koetusta kestää, ja kätkeysin jalavan tuuheisin lehtiin, odottaen, mitä tuosta tulisi.

Kaksi näistä Kekropin neidoista, nimittäin Pandroso ja Herse, pysyivät suureksi ihmeekseni kauan aikaa uskollisina. Mutta niinpä ei kolmas, Aglauro, jonka onnistui houkutellessa siskonsa katsomaan ja joka itse avasi kopan kantta. Sisaret nyt näkivät, mitä koppa sisälsi.

Minä kun tämän huomasi, heti lentää riensin hallitsijattareni luokse ilmoittamaan, etteivät neidot olleetkaan käskyä noudattaneet, vaan avanneet kopan.

Minä odotin suurta palkintoa tästä utteruudestani, taikka ainakin erinomaista kiitollisuutta. Vaan kuinkapa hämmästyin, kun jumalatar, vihastuneena pahasta sanomastani, paikalla ajoi minun pois luotansa, kielsi mun vasta olemasta hänen läheisyydessään, pani minun virastani pois, jopa — katkerin kaikesta — otti minun sijaani mielilinnuksensa tuon ilkeän yöhaukan, Nyktimenen.

Näin palkittiin minun utteruuteni. Olkoon kova kohtaloni muille varoitukseksi".

* * * * *

Kaarne, kuultuansa nämät entisen Koroney-lapsen sanat, ei ottanut ensinkään niistä mitään neuvoa, närkästyi päin vastoin silmittömäksi ja huusi: "Semmoiset pahat, joita mulle ennustelet, tulkoot oman pääsi päälle! minä puolestani ylenkatson sinua ja sinun varoituksiasi!"

Näin huutaen kaarne jatkoi matkaansa ja kiiruhti ilmoittamaan Apollonille, mitä hän tiesi. Ja kun hän perille tuli, niin heti kertoi kerrottavansa.

Hirmuisesti suuttui valoisa jumala tätä kuullessaan. Seppele, joka koristi hänen päätänsä, luiskahti alas ohimoilta, kultainen lyyry putosi maahan, hänen muotonsa muuttui. Vihan vimmassa hän sieppasi vierestänsä peljättävän hopeajoutsensa, asetti siihen pitkältä sattuvan nuolen, ja tähtäsi suorastaan lemmittyä neitsyttä vastaan. Nuoli lensi suhisten ilman halki ja samassa tuokiossa vaipui Koronis maahan, povi nuolen lävistämänä. Hienoilla käsillensä neito koetti vetää nuolta haavasta, mutta veri

purskahti ulos tehden hellänpunaisia verijuovia neitsyen hempeänvalkoiselle iholle; ja pian oli kaunis olento kova-onnisen kuoleman oma.

Näin rankaisi jumala rikotun uskollisuuden.

Sillä aikaa yhä istui kaarne vartomassa, että jumala vihasta tointuneena antaisi hänelle odotetun palkinnon. Kotvasen kuluttua jumala jälleen malttikin mielensä. Mutta kun hän huomasi kaarneen, joka oli hänelle tuonut tämän vastamielisen sanoman, hänen vihansa uudestaan heräsi. Häntä inhoitti tämä liiaksi uuttera pahan sanan saattaja. Hän melkein katui äkkinäistä kovuuttaan tuota ennen niin lemmittyä Koronis-neitsyttä vastaan, ja koko mielipahansa kääntyi sanoman tuojaan. Pienellä sauvalla hän koski kaarneeseen, jonka hopeankiiltäväiset höyhenet silmänräpäyksessä muuttuivat sysimustiksi, ajoi hänen ijäksi pois likeisyydestänsä sekä kielsi häneltä kaikkien hyvien lintuin seuraa.

Tämä oli epä-aikaisen puheliaisuuden palkka.

Mutta tästä hetkestä asti vihaavat hyvät linnut kaarnetta, joka oli koko lintusukua niin häväissyt, että hän siitä tuli sysimustaksi, ja rupesivat häntä nimittämään korpiksi. Siitä tulee sananlasku: "musta kuin korppi".

Kun sentähden muut linnut havaitsevat korpin joskus liikkeellä, he kokoontuvat hänen ympärilleen ja pilkkaavat häntä. He noukkivat häneltä höyhenet pois, nähdäksensä onko hänellä yhtään ainoatakaan valkeata höyhentä enään jälellä. Ja vanhemmat linnut kertovat nuoremmille "tuo on ennen ollut valkea, tuo!"

Eikä ihmisetkään kärsi korppia, vaan pikemmin karttavat häntä nähdä. Sillä muistaen sitä pahanpäiväistä sanomaa, jonka hän ennen muinoin vei jumalalle, pelkäävät ihmiset nytkin, että, kun korppi heitä tapaa, hänellä taasen on pahoja uutisia taikka turmiota tuottavia ennustelmia. Senpä tähden olikin vanhan ajan ihmisillä, kun he jollekin pahaa soivat, tapa sanoa "joutuos korppiin!" taikka "mene korppiin!" samassa merkityksessä kuin sanotaan "mene hiiteen!"

XIV.

Orioni eli Kalevanmieikka.

Päättämättä jääköön, mikä niistä kauniimpi on; se vaan olkoon varmaa, että ne ovat erinomattain kauniit molemmat.

Tähän päätökseen olimme tulleet kiistellessämme keskenämme, milloinka tähtitaivas kauniimpi oli, keski-talvenko kirkkaudessa vai kevätpuolen hienoisuudessa. Sä muistat: oli eräs noita meidän pohjoisen Huhtikuun herttaisia iltoja, jolloin ilma itseänsä jähdyttää virvoitukseksi päivän sulatus-toimen helteestä. Ojat, jotka päivällä lumen alla sulina juoksivat, olivat jo porinaansa hillinneet, ja kevät-ourut, jotka päivän paisteessa jos kuinkin kovalla kiireellä laskivat joen rinneranteita, olivat jäätyneinä tauonneet lirisemästä. Me kävelimme tuota harvaa viidakkoa kasvavaa luhtaa joen korkealla törmällä. Hanki meitä kantoi. Luhta lumettomia turve-päitään kohotti. Pensaat vielä vilusta vitkaelivat eivätkä osoittaneet virkoavaa oloansa muu kuin tuo halveksittu paju parka, joka sieviä valkoisia palmujansa paisutteli. Mutta puitten lehdeettömien oksiin ja haarukkoihin oli jäätynyt pieniä kirkkaita vesi-pisaraita, jotka sätenöitsevinä kristalli-helminä välähtelivät siinä hempeässä valossa, jota illan hämärtäväisyyteen levittivät taivaan tuikkaelevat tähdet. Taivaan-rannalla heijaeli hennon ruskeita ja punertavia ilma-säteitä, joista vesi-helmet saivat kummasti värähteleväisen väri-vaihtelon.

Entäs tuo ihmeellinen tähtitaivas yllämme! Todellakin: en tahdo päättääkseni ottaa, onko se vieläkin kauniimpi talvis-illan kirkkaudessa. Ihmeteltävä se on ja kaunis jos kulloinkin: talvella majesteetillisempi ja juhlallisempi, keväällä suloisempi ja hellempi; talvis-ilmassa jumalallisempi ja kaipauksen halua herättävä, kevät-ilmassa ihmisellisempi ja toivoa tuova.

Mutta Kalevanmiekastahan sä halusitkin kuulla; tuosta tähtisikeröstä, joka niin kirkkaana välähtää taivaslaen itäisellä puolella. Kreikkalaiset sen Orioniksi sanoivat.

* * * * *

Orioni oli muinaisuuden mahtavimpia metsästäjiä. Hän oli syntynyt Boiotian maalla Hellaassa, ja hänen synnyttänsä kerrotaan seuraavaa.

Hänen isänsä Hyriey sai kerran luoksensa kolme outoa vierasta, jotka eivät olleetkaan aivan alhaisia, he kun oli kolme jumalaa: Yli-isä Zey, jumalien sanansaattaja ja kaupan jumala Hermes sekä meren jumala, kolmikärjen mahtava kantaja, maantärisyttävä Poseidoni. Tunsiko heidät Hyriey vai ei, miten lieneekin, niin hän vierailtensa toimitti komeat kemut, teurasti heille härän ja kestitsi heitä kaikin puolin vierasvaraisesti. Tästäpä vieraat aivan hyvillensä, semminkin Zey, joka on vierasvaraisuuden varsinainen holhoja, niin että he lähtiessään Hyrieylle soivat sen hyvän, että saisi tehdä minkä anomuksen hyvänsä, niin he sen täyttäisivät. Hyriey, jolla ei mitään lasta ollut, anoi itsellensä pojan — ja sai Orionin.

Orioni kasvoi ja varttui voimassa ja joutui aivan hartaaksi metsästäjäksi. Joutsella ja nuijalla varustettuna hän kulki paikasta paikkaan, maakunnasta maakuntaan, ja hävitti pedot, jotka ihmisiä kiusasivat. Ei ollut otusta jaloiltaan niin nopeaa, ett'ei Orionin nuoli nopeampi, eikä voimiltaan niin väkevää, ett'ei Orionin rauta-nuija väkevämpi.

Autuaallisten jumalain joukossa löytyi suloinen loistava sisarus-kolmikko: aamun, päivän ja illan herttaiset haltijat, Eos, Helios ja Selene. Nämä ne vuorostansa ihmislapsille valoa jakaelivat. Aamun koittaessa, kun ihmiset ja jumalatkin vielä nukkuvat, nousee aamu-ruskon heleän-hohtava kuningatar vuoteeltansa, sytyttää soiton, josta tummasti purppuroittu valo levenee, astuu valkean-punertavilla hevosilla valjastettuihin vaunuihinsa ja ajaa taivaanrannalle, ruusu-sormillansa hajoittaen yön mustaa huntua ja ympärillensä levittäen hempeätä rusoittavaa valoa. Jotka silloin jaksavat nousta ne saavat jumalattaren nähdä, kun hän, sahrami-mantteliin puettuna, ajaa taivaanrannalla, kasvoiltaan kauniina ja ruusun-hohtavana. — Kun Eos-jumalatar on tehtävänsä tehnyt, hän soittonsa sammuttaa ja nyt ajaa hänen jäljissään päivän kultainen kuningas Helio, jota myöskin Foibo-Apolloniksi nimitettiin, ylös taivaankantta, hänkin vaunuissa, joita vetävät neljä tulta purskuavaa hevosta. Päivän valo ja valkeus levenee hänestä jumalille ja ihmisille siks' että hän, illan tullen, kaukana lännessä taas ajaa alas taivaankannelta ja lähtee levolle kultapalatsiinsa, joka on tuolla loitolla idässä ja jossa hänen puolisonsa ja omaisensa häntä odottavat. — Ja nyt on Selenen eli Kuuttaren vuoro taivaalle nousta levittämään hienoa hopea-hohtoaan. Hänen hevosensa ovat valkeat. Hän on puettu pitkään valkeaan vaippaan, hänen päänsä peittää harsikko, jonka läpitse kuultaa hopea-diademi, joka hänen kauniisti kaareilevaa otsaa koristaa. Tämmöisenä hän illan hämäryyttä valaisee.

Kun nyt Orioni uutterana metsämiehenä oli liikkeellä aamusin varhain, illoin myöhään, niin häntäkö jäisivät näkemättä huomaamatta aamun Koitar ja illan Kuutar.

Kuuttarella oli toinenkin jumalallinen muoto. Hän oli metsästyksen jumalatar, jonka suojeluksessa olivat metsän elävät ja kaikki vapaat vuoret, laaksot ja seudut, missä vaan metsän-viljaa vilisi. Tämmöisenä häntä kuvattiin miehuulliseksi neitsyksi, joka, joutsin kädessä viini seljässä, ympäri ajalehti lyhyeksi sonnustettuun togaan puettuna. Tässä muodossa häntä myöskin sanottiin Artemiiksi. Isältänsä Zeyltä oli hän anonut ja saanut ikuisen impeyden, kuusikymmentä Nymfaa seuraksensa sekä kaksikymmentä palvelijoihinsa. Hän kun metsästyksestä väsyi taikkapa siihen kyllästyi, ripusti joutsensa Delfoihin ja johti äitinsä Latonan kunniaksi Muusain ja Sulottarien köörit, taikka hän johdatti Nymfainsa siveät tanssit.

Näin ympäri ajalehtien hän usein tapasi Orionia ja iloitsi hänen reippauttansa. Orioni oli pitkä, vartaloltaan solakka nuorukainen, jonka kauneutta kiitettiin aivan erinomaiseksi. Kummako siis että häneen kaikki nuoret naiset rakastuivat, ehk'ei hän puoleltansa heille paljon huomiota tuhlanut, sillä metsästys oli hänelle kaikkea muuta rakkaampi.

Mutta jos luulet, että Artemiskin jumalatar häneen lemmistyi, niin jopa erehdyt. Sillä tätä jumalatarta ei ole lempi koskaan vallannut. Ainoa nuorukainen, joka viritti hänen lempensä, oli tuo ikuisen unen nauttija, suloinen Endymioni, joka sanotaan olleen kauniin nuorukainen, mikä konsanaan on maailmassa ollut; ja monipa väitteli, ettei jumalistakaan muut häntä kauneudessa voittaneet, kun Foibo Apolloni ja tuo intoisa thyrson-kantaja, muratti-seppeleellä koristettu nuori Dionyso eli Bakkho. Palkinnoksi hänen oikeamielisyydestään antoi Zey tälle Endymionille ainaisen unen ja ijankaikkisen nuoruuden. Ihastuneena hänen verrattomaan kauneuteensa vei Artemis nyt iki-nukkujan eränsen luolaan Latmo-vuoressa, ja kävi siellä joka yö häntä ihantelemassa, osoittaen siveätä lempeänsä häveliäillä suudelmilla. Tämä oli Artemis jumalattaren ainoa rakkaus.

Vaan se, joka Orioniin rakastui, oli tuo aamuruskon ruusuinen jumalatar Eos. Raittiissa ilmassa, aamukoitteen kainossa valossa kun Orioni, nuija vyötäisillä ja joutsin kädessä, ajoi metsolan vilkkaita villiköitä, tapasi häntä punaposki jumalatar ja ihasteli hänen ripsasta kulkuansa. Orioni, kun huomasi voittaneensa jumalattaren suosiota, rohkeni hänkin puolestansa kainostelevalla lemmellä jumalattareen kääntyä. Ja näin he toisiansa useinkin tapasivat.

Mutta eikö ollutkaan tämmöinen asian laita muille korkeille jumalille mieleen vai oliko ehkä mustasukkaisuuskin jossaan olemassa, miten lieneekin, niin Apolloni laitti niin, että kerran kun Orioni iltapuhteessa oli yhtäällä metsästävässä ja Artemis toisaalla, he tietämättänsä toisiansa niin

lähestyivät, että tuon illan hempeän ruhtinattaren nuoli sattui Orionin olkapäähän, jotta Orioni paikalle kuoli.

Eos, aamun Ruusutar, pani tätä äkkinäistä kuolemata niin pahaksensa ja kaipasi Orionia niin katkerasti, että Apolloni, joka pelkäsi ett'eivät korkeat jumalat ja maan alhaiset lapset enään aikoihinsa saisi aamukoitettansa, alkoi Zey-isän kanssa apu-keinoa neuvottelemaan. Ja neuvottelun päätös tuli siksi, että kuollut Orioni jälleen herätettiin eloon ja muutettiin tähtisikeröksi. Tämmöisenä hän nyt asetettiin taivaan itä-puolelle, että molemmat lempiväiset yhä saisivat toisiansa nähdä ja kohdata. Mitä enemmän aamu koittaa ja aamun ruusuinen ruhtinatar nousee ylömmäksi taivaalle, sitä alemmaksi astuu taivas-laelta Orioni rientäen häntä kohtaan siks' että viimein, aivan toistensa lähelle jouduttuansa, hän heittäypi jumalattaren syliin ja molemmat haihtuvat näkymättömiin.

Tämmöinen on Orionin synty. Meidän kansamme sanoo Orionia Kalevanmieheksi. Tämä nimi osoittaa oikeastaan vaan yhtä osaa koko sikeröstä. Sillä jos sitä tarkastat, niin voit paljailla silmilläsi selvästi eroittaa, mitenkä eri tähdet ovat niin sijoitetut, että ne muodostavat pään, kaulan, hartiot elikkä olkapäät, käsivarret, vartalon ja jalat, sekä vartalon vyötäisillä selvän vyön, jota sanotaankin "Orionin vyöksi". Tästä vyöstä riippuu miekan muotoinen ase, ja tämäpä se juuri onkin, joka sanotaan "Kalevanmieheksi"; Kreikkalaiset siinä näkivät sen nuijan, jolla Orioni metsän villipedot tappoi. Orionin jalkain juuressa istuu koira, joka merkitsee että Orioni eläissään oli metsästäjä. Hänen ympärillensä on pantu muutamat pedot, jotka hän tappoi ja joita hän yhä vielä vartioitsee.

XV.

Tammi ja Lehmus.

Hakiessamme suojaa suvipäivän paahtavaa palavuutta vastaan kävimme istahtamaan tuohon lehtipuu-käytävään, jossa kesä-yön hämärästä muistuttava tumma varjo virvoittaa nääntyvää kulkijaa.

Siimes oli nytkin viileä ja raitis, vaikka lehtisuojan ulkopuolella auringon kuuma helle tuntui aivan polttavalta.

Sinä ihmettelit suoja-paikkamme raikasta raittiutta, sen puhtautta ja säädyllystä kuntoa. Me katselimme tarkemmin päällämme olevaa lehtistä suojaa ja huomasimme toisella puolella tammen, toisella lehmuksen, jotka toisiansa kohti ystävällisesti ojennetuilla oksa-käsivarsillaan meidän ylitse kannattivat tuota viheriäistä lehtiteltaa. Ja samaa näimme kauempanakin: tammi seisoi lehmuksen, lehmus tammen vieressä, tammet ja lehmukset vieretysten lehtirakkauttansa levittämässä.

Heidän historiansa?

Tammen ja lehmuksen historia on satu hyväntahtoisesta vieraanvaraisuudesta ja samalla hyväntapaisesta hurskaudesta ja jumalanpelvosta. Sillä muinais-aikana oli itse jumalien korkea isä vieraanvaraisuuden suojelija ja ylläpitäjä, jollenka semmoisena varta-vasten annettiin nimi Zey Xenio. Kun siis vieraanvaraisuutta hyväntahtoisesti harjoitettiin, silloin ylijumalaa palveltiin, ja tämmöisen hurskauden palkitsi Zey yhtä varmaan, kuin hän rankaisi vieraanvaraisuuden rikkojan. Senpä tähden olikin vieraanvaraisuus yleinen hurskas tapa, ja sitä harjoitettiinkin yhtä hyvin tuntemattomia kuin tunnetuita kohtaan ilman eroituksetta.

* * * * *

Tähän aikaan asui matalassa majassa Frygian viljavassa maakunnassa vanha parikunta. Köyhiä he olivat, mutta sentään onnellisia. Sillä he olivat kohtaloonsa tyytyväiset, kiittivät kuolemattomia jumalia heidän antamastansa hyvästä ja elivät ainaisessa rauhassa ja keskinäisessä sovinnossa ja rakkaudessa.

Mutta yltä-ympärillä oli ylellisyyttä ja nautintoa. Taivaan korkeat jumalat suosivat tätä maakuntaa ja olivat sille antaneet suuren rikkauden, niin että ihmiset täällä saattoivat onnellisesti elää ilman huoletta ja vaivatta.

Vaan eipä ihmislapset kauan voineet turmeltumatta kannattaa taivaallista onneaan. Jumalien antamia varoja he käyttivät paljaastansa omiin huviinsa ja alkoivat niitä ylenmäärin itsekkäästi nauttia. He söivät, joivat ylellisesti ja vaatettivat itsensä ylpeästi purppura-pukuihin.

Tästäpä he joutuivat mieleltäänkin niin itsekkäiksi, että peräti unohtivat kaiken hyvän, jota he

nauttivat, olevan jumalien antamaa; he kävivät kovin kopeiksi.

Nyt tapahtui, että ihmisten ja jumalien isä, itse Zey Olympolainen, parhaillaan vaelsi ympäri maata, omin silmin nähdäksensä kuolon-alaisten tapoja ja elämätä — Zey Olympolainen ja hänen seurassansa Hermes, tuo taivaallisten siivillinen sanansaattaja, nopsajalka.

Eipä nyt Hermes-jumalalla ollutkaan siivet jalassa. Eikä liioin Zey-isälläkään hirvittäväinen ukon-nuoli kädessä. Jumalat olivat päältänsä riisuneet taivaallisen majesteetin ja pukeuneet tavallisten ihmislasten maalliseen muotoon. Vaan eipä tavallistenkaan ihmisten. Sillä jott'ei yksikään voisi heitä tuntea, olivat jumalat ottaneet aivan alhaisen ulkonäön, niin ettei todellakaan olisi heitä voinut Olympon jumaliksi uskoa.

Näin matkustelivat he ympäri maata ja tulivat siihenkin maakuntaan, jossa vanha parikunta asui. Jumalat huomasivat seudun rikkaaksi; he tahtoivat siis nähdä, olivatko sen asukkaat yhtä hurskaat ja hyväntapaiset kuin varakkaat.

He menivät ensimmäiseen taloon, joka heidän edessänsä oli, ja koputtivat sen ovea päästäksensä sisään. Ovea ei aukaistu. He menivät toiseen taloon ja koputtivat siellä. Ovi kyllä aukaistiin, mutta kun nähtiin vierasten halpa ulkomuoto, niin se jälleen suljettiin. Kuinkapa olisikaan semmoisten mitättömien sopinut tulla niin rikkaaseen taloon? Toiveissansa pettyneinä menivät kestillisyyttä etsivät jumalat kolmanteen taloon. Täällä heitä kohtasi kysymys "keitä he olivatkaan ja mitä heillä täällä oli tekemistä". Neljännessä taas saivat kuulla uhkaavia sanoja "kiertävistä kerjäläis-joukoista" ja "hävyttömästä kerjuudesta" j. n. e.

Näin sanotaan heidän kulkeneen kaikissa tämän paikkakunnan taloissa, eikä missään löytäneen hurskautta ja kestillisyyttä, vaan ilmeistä ylpeyttä ja itsekkäisyyttä. Ja kestillisyyshän kuitenkin muinaisuudessa oli suurimmassa arvossa pidettyjä hyveitä, jota ihmiset, jopa itse jumalatkin vaativat. Mutta ikään kuin liiallinen auringon paiste saa lähteen kuivumaan maan povehen, niin saa myöskin liiallinen rikkaus sydämmen kutistumaan ihmisrinnassa. Senpä tähden näkivätkin jumalat tässä paikkakunnassa paljon rikkautta ja ylöllisyyttä, mutta sen takana paljon kovuutta ja tyhjyyttä.

Nyt ei heiltä enään ollut käymättä muuta kuin yksi hökkeli, joka oli ylempänä vuoren rinteellä. Pikkuinen tuo oli ja muodoltaan vähäpätöinen. Katto oli peitetty oljilla ja leikatuilla ranta-ruo'oilla.

Tännekin vielä läksivät jumalat.

Tuskinpa olivatkaan ensi kerran ovea koputelleet, ennenkuin ovi jo aukaistiin ja ystävälliset äänet kehoittivat vieraita sisälle astumaan. Syvästi kumarrettuaan, voidaksensa päästä matalan oven kautta, saapuivat vieraat sisään, jossa heitä tervetulleiksi toivotti harmaapää ukko ja hänen ijällinen vaimonsa.

Ukon nimi oli Filemoni, vaimon Baukis.

Samaa köyhyyttä, jota huoneen ulkopuoli osoitti, nähtiin myöskin sen sisässä. Mutta täällä oli kaikki siistiä ja puhdasta: lavitsat ja pöydät olivat kiiltävän valkoiset, vähäiset huonekalut hohtivat puhtahina.

Filemoni asetti esille lavitsan, Baukis sen komisti peitteellä, ja vieraat käskettiin istumaan.

Sill'aikaa kuin Filemoni koetti aloitetulla kanssapuheella huvittaa vieraita, yritti Baukis voimiensa jälkeen puhaltamaan tulta takan sammuneisiin hiiliin. Hän toi sisään kuivia lehtiä ja kuorta, pieniksi halotuita puita sekä risuja, maassa kuivuneita. Tuli virkesi palamaan.

Nyt asetettiin pata tulelle. Ja sill'aikaa kuin Filemoni kävi puutarhassa kaalia noutamassa, jatkoi Baukis puhetta vierasten kanssa.

Kaali pantiin pataan. Mutta pantiinpa sinne muutakin. Ylinnä katon-harjan alla rippi orresta pienen talouden kalliin ruoka-aine — savustettu sianselkä, juhlien varaksi säästetty herkkupala. Tämänpä otti Filemoni kakshampaisella haarukalla alas, Baukis leikkasi siitä palasen ja pani kaalien sekaan kiehumaan.

Mutta tiesivätpä köyhät asukkaat vierailleensa toimittaa tuota tavallista kylpyäkin. Seinällä rippi pyökkipuinen sammio, joka täytettiin lämpimällä vedellä, ja vanha Baukis itse pesi vierastensa jalat, kuten tapa oli.

Nyt valmistettiin vuode, johonka pantiin suo-untuvilla täytetyitä tyynyjä. Seinäkaapista otti Baukis peitteet, joita ainoastaan juhлина käytettiin, ja peitti niillä vuoteen. Vanhoja nuo kyllä olivat sekä yksinkertaisia, niinkuin muutkin kalut huoneessa, mutta juhla-peitteitä sittenkin. Näille vieraat laskeuivat.

Ja kun ruoka nyt oli tulella kypsä, asetti Baukis vuoteen etehen pöydän, jonka reunaa hän yltä-

ympäri kaunisti lemuavilla viheriöitsevillä minttu-kasveilla. Sitten toi hän ruoka-lajit esille valetuissa savi-astioissa. Keskellä pöytää rehotti etevinnä tuo aimoinen sianselkä. Sen ympärillä seisoi kaksikarvaisia öljymarjoja, Pallas Athena jumalattaren hedelmiä, sekä selkeässä mahla-nesteessä säilytettyjä syyskornellejä, jopa endivioitakin ja juoksettunutta maitoa.

Kun vieraat näillä olivat poistaneet nälkensä, niin tiesivätpä köyhät asukkaat heille toimittaa jäljistettäkin niinkuin kestissä ainakin. Runsas ja antelias luonto antoi tähän kaikki aineet, mutta Baukiin ahkerat kädet olivat välttämättömät välittäjät. Siinä oli pähkinöitä, viikunia, rypyyisiä taateleita, päärynöitä ja omenia, jotka koreistansa levittivät palsami-lemun huoneeseen, jopa purppuran-värisistä viiniköynnöksistä valittuja mehukkaita rypäleitäkin sekä, keskellä pöytää, sulavan-näköinen mesikakku. Tämän ohessa pantiin esille kruukullinen viiniä, jok'ei tosin ollut joutunut vanhaksi tulemaan, mutta sentään oli hyvänmakuista kyllä, sekä kruukun viereen muutamia pyökki-puusta leikatuita maljoja.

Siinä oli nyt vanhusten koko pidot. Kalliita ja ylöllisiä ruoka-lajeja niissä ei ollut — mistäpä olisikaan niitä otettu? — mutta mikä niistä puuttui, sen palkitsi yltäkyllin vanhusten iloinen hyväntahtoisuus.

Sentähden mieltäyivätkin jumalat näihin laitoksiin ja nauttivat ruokaa sekä viiniä, niinkuin ihmiset ainakin.

Mutta jopa tuli se hetki, jolloin vanhusten piti saaman tietää, mitä vieraita heidän luonaan oli käynyt.

Baukis, joka itsekseen pelkäsi, ettei viini pienessä kruukussa riittäisi, se kun oli viho viimeinen, mitä talossa oli, kurkisteli pelvolla kruukkuun. Mutta kuinka vanhus hämmästyi, kun näki kruukun olevan täpö täynnä. Ei hän ensin tahtonut silmiänsä uskoa; eipä hän kuitenkaan voinut olla huomaamatta, että kruukku yhä täyttyi sitä myöten kuin siitä kaadettiin maljoihin.

Baukiin hämmästynyt näkö huomautti Filemonillekin tämän ihmeen. Vanhukset katsahivat toinen toiseensa ja ymmärsivät nyt molemmat vieraittensa olevan jumalia eikä halpoja ihmisraukkoja.

Tämän huomattuaan he laskeuivat polvilleen lattialle jumalien eteen, kunnioittivat ja ylistivät heitä sekä kiittivät sydämen syvimällä nöyryydellä siitä, että ijankaikkiset Olympon jumalat olivat nähneet hyväksi käydä heidän raukkojen matalassa majassa. He pyysivät myöskin anteeksi, etteivät voineet valmistaa sen parempata pöytää korkeille vierailleensa.

Hurskaan kiitollisuuden ja liikutuksen kyöneleet valuivat alas vanhusten rypistyneitä poskia myöten.

Jumalat katsoivat mielihyvällä tätä uutta todistusta asukasten hurskaudesta ja käskivät armollisesti heidän nousta.

Ja nyt olisit saanut nähdä pienen inhimillisen turhuuden todistuksen vanhusten puolelta.

Baukis ajatteli, niinkuin emäntä ainakin, kuinka vähäpätöiset hänen ruokalaitoksensa sentään olivat taivaallisille, ja mietiskeli miten tuota parantaa. Nytpä juohtui vanhuksen mieleen, että heillä ulkona oli lihava hanhi, joka elätettiin köyhän talon yövartiana. Kas tämäpä oli vielä Olympolaisten kunniaksi uhrattava ja paistettava.

Saatuansa Filemoniltakin myöntäväisen silmänluonnin, riensi Baukis hanhea kiini ottamaan. Mutta tämäpä lienee jotain pahaa aavistanut; sillä pakoon se lähti kuin lähtikin, eikä antaunut ensinkään, vaikka se aina muulloin kuljeskeli ihan vanhusten jaloissa, näin osoittaen olevansa talon kolmantena asukkaana, yhtä arvollisena ja oikeutettuna kuin suinkin muut.

Hanhi pakeni, Baukis perässä. Baukis ajoi ja kiivastui, mutta hanhi kiivastui sekin ja rupesi huutaa kaakottamaan. Vanhus juosta könkötteli ja yritti ojennetuilla käsillensä hanhea saavuttaa, mutta hanhi siipiänsä räpytteli ja teki tyhjäksi vanhuksen voimattomat ponnistukset. Vihdoin hanhi kyllästyi tähän, mielestensä luultavasti joutavaan, leikkiin ja haki viimein raolle jääneen oven kautta suojaa itse jumalien jalkain juuressa.

Hymysuin katsellen takaa-ajavan vanhuksen kiihkoa päättivät jumalat, että hanhen henki oli säästettävä.

Vieraat nyt nousivat, läksivät mökistä ulos ja käskivät vanhusten heitä seurata. Matka piti ylös vuorelle. Jumalat eivät olleet inhimillistä muotoaan päältänsä riisuneet, vaan ainoastaan vartalojansa majesteettillisemmiksi kohottaneet ja verhonneet kasvonsa sekä hartionsa olympolaisella kirkkaudella, niin että laaksosta näkijät taisivat tuntea heidät kuolemattomiksi olennoiksi.

Kunnioituksesta ja pelvosta vapisten seurasivat heidän jälkiänsä vanhukset, hoipertelevilla askeleilla, kumpikin sauvan nojassa.

Kun jumalat olivat vuoren kukkulalle saapuneet ja Baukis ja Filemoni vähän matkaa heistä jääneet,

käskivät he näiden katsella taaksensa. Vanhukset kääntyivät ja näkivät nyt hämmästyneinä koko seudun järveksi muuttuneen, ainoastaan heidän pieni majansa oli jälellä.

Tämän hävityksen olivat jumalat matkaan saattaneet rangaistuksensa ihmisiä heidän pahasta elämästään sekä kovuudestaan vieraita vastaan, he kun eivät kestillisyyttä ensinkään harjoittaneet, vaan eleskelivät rikkauden ja ylellisyyden itsekkäissä nautinnoissa.

Vanhukset seisoivat yhä vielä katsellen seudun ihmeellistä muutosta sekä surkutellen naapuriensa äkinäistä surmaa, kun heidän silmänsä edessä tapahtui uusi ihme.

Kas, tuo alhainen hökkeli, joka oli niin ahdas, että siellä töin tuskin toimeen tultiin, se laajentuu nyt laajentumistansa ja muuttuupi. Harmaat hakkaamattomat kivet, joittenka päällä seinät muka olivat seisoneet, ne ovatkin jo muuttuneet kauniiksi perustukseksi, josta kalliit seinät nousevat korkealle ilmaan; matala ovi, josta ei kumartamatta päästy sisään, muuttuu väljäksi korkeaksi portaaliksi, jota kaunistaa ihanat kuvaelmat; niiden noja-seivästen ja tukeiden sijaan, joiden avulla huone oli pystyssä pysynyt, kohoaa rivi komeita marmori-pylväitä, joittenka latvoihin nyt mukavasti nojaupi ulkoneva katto eikä tämä katto enään ole oljilla peitetty; katso, kellertäväiset korret alkavat muuttua ruskonrusottavaksi ja pianpa hohtaa koko katto kullan loisteesta.

Alhaisen hökkelin asemesta oli noussut korkea jumalain temppele.

Kummastuksesta äänettöminä seisoivat vanhukset, uutta ihmettä ihmetellen, uutta ihanne-rakennusta ihaellen. Tästä heidät herätti korkeat jumalat, jotka heitä nyt puhuttelivat ja sanoivat: "Teidän jumalanpelkonne ja hurskautenne on tänään tullut silmämme eteen, anokaatte nyt mitä tahdotte, niin on se teille palkinnoksi toteutuva".

Filemoni ja Baukis pitivät hetken neuvottelua. Jos heidän vanha asuntonsa vielä olisi ollut olemassa, niin varmaan olisivat pyytäneet päästä sinne takaisin, jossa olivat tottuneet elämänsä hiljaisuudessa eleskelemään. Mutta nyt oli se muuttunut. Kuitenkaan eivät raskineet asutopaikkaansa jättää. Filemoni esitti sentähden molempain puolesta heidän hartahimpana toivotuksenaan että saisivat jumalia yhä palvella heidän temppeleissään ja vartijoina vartioida pyhää paikkaa, ja että he niinkuin aina olivat sovussa eläneet elämänsä yhdessä, myöskin saisivat yhdessä kuolla, niin ett'ei toisen tarvitsisi nähdä toisen hautaa.

Tämä heidän anomuksensa myönnettiin ja kävi paikalla toteen. He pysyivät uuden temppelein vartijoina elämänsä loppuun saakka.

Myöskin heidän toivotuksensa toinen puoli, ett'ei heidän, näet, tarvitsisi toinen toisensa hautaa nähdä, kävi sekin ihmeellisesti toteen. Sillä eräänä päivänä, kun he, väsyneinä iästä ja vanhuudesta, olivat pyhästä temppeleistä astuneet ulos temppelein edustalle, missä vielä viiyyi se ihmisjoukko, joka kaukaa oli tullut uhrilahjoja korkeille jumaloille kantamaan, ja vanhukset näille rupesivat kertomaan temppelein ja paikkakunnan menneistä ajoista, — niin Baukis yht'äkkiä näki lehtiä puhkeavan Filemonista ja Filemoni niinkään Baukiista, ihan kuin versoilevasta vesasta, ja pianpa peitti lehtevä latva heidän kasvonsa. "Jää hyvästi, rakas, ystäväni!" oli ainoa, mitä ehtivät toinen toisellensa virkata; seuraavassa tuokiassa he jo olivatkin muuttuneet; Filemoni vahvaksi tammeksi, Baukis kauniiksi lehmuspukuksi.

Näin kävi hurskasten vanhusten.

Uskollisina kuni entisinäkin aikoina seisovat sentähden vielä nytkin tammi ja lehmus toinen toisensa vieressä, ja harvoinpa puhutaan toisesta toistakin mainitsematta.

Ja hyväntahtoisia he ovat niinkuin ennenkin; niin huonoa ja alhaista matkustajaa ei ole, jolle he eivät varjo- ja lehtirikkaassa suojassansa tarjoisi lepoa hänen vaivoistansa sekä virvoitusta päivän helteestä.

Ja tarkkoja sekä järjestystä rakastavia ovat he vielä, niinkuin ihmisinäkin ollessaan. Sen jo huomaat heidän puvustansakin. Sillä joka lehti niinkuin kaikki muutkin ovat ihan tismallansa, kaikki sillä paikalla, missä sen oleman pitää, niin ettei mikään heissä ole sattumalta siellä taikka täällä, niinkuin usein sitä näet muissa puissa, esm. kataja retukassa taikka pukunsa puolesta jokseenkin huolimattomassa leppä-puussa. Senpä tähden ja koska heillä sen lisäksi on aivan kauniin-muotoisia lehtiä, käytetäänkin heitä lehti-käytävien pylväinä puutarhoissa ja esplanadeissa, joissa ei kävisikään laatuun olla huonosti vaatetettuna, siellä kun aina ihmisiä kulkee.

Ja samoin kuin he eläissään kauan kestivät ja palvelivat korkeaan ikään, niin tekevät he nytkin, sillä niitä ei ole, jotka tulevat vanhemmiksi tai ovat heitä kestävämmät. Ja niinkuin he ennen toisiansa rakastivat vanhuuden päiviin saakka, niin he nytkin, ystävällisesti seisoen toistensa vieressä, kaikella säädyllysydellä avaavat sylinsä toinen toisellensa.

Sisältö:

I. Tettinki eli Heinäsirkka.....	1.
II. Heliotropi eli Päivänkukka.....	7.
III. Hyacintti.....	13.
IV. Syrinx eli Paimenpilli.....	17.
V. Arakne eli Hämähäkki.....	22.
VI. Alkeste.....	29.
VII. Ekho elikkä Kaiku.....	35.
VIII. Narcissi.....	39.
IX. Filomela eli Satakieli.....	46.
X. Heliadit eli Merenkulta.....	51.
XI. Kypressi.....	55.
XII. Bitoni ja Kleobis.....	59.
XIII. Kaarne ja Vares.....	63.
XIV. Orioni eli Kalevanmieikka.....	70.
XV. Tammi ja Lehmus.....	76.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KREIKKALAISIA SATUJA: KIRJEISSÄ SULEIMALLE

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or

creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.

- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.